

35686
35686



letnik CII - leto 2000

1

 SLOVENSKI ČEBELAR

ISSN 0350-4697

LETO 1873 - PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM



000000186



<i>Čebelarска zveza Slovenije: Povabilo na razstavo v Celju</i>	2	<i>Beekeeping Association of Slovenia: Invitation to the Conference in Celje</i>	2
<i>Jurij Senegačnik: Amitraz proti varozi – pri nas in v Franciji</i>	2	<i>Jurij Senegačnik: Amitraz as Remedy for Varroasis in our Country and in France</i>	2
ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA		THIS MONTH'S WORK FOR BEEKEEPERS	
<i>Mira Jenko-Rogelj: Veterinarski nasveti za januar</i>	5	<i>Mira Jenko-Rogelj: Veterinary Advice for January</i>	5
<i>Ivan Bračko: Čebelarjeva opravila v januarju</i>	7	<i>Ivan Bračko: Beekeepers Jobs in January</i>	7
<i>Janez Poklukar: Čebelarjeva opravila v nakladnem panju v januarju</i>	8	<i>Janez Poklukar: Beekeepers Jobs in LR Hives in January</i>	8
KONGRESI		CONGRESSES	
<i>Susan Cobey: Odbira in vzreja kranjske čebele v Združenih državah Amerike</i>	9	<i>Susan Cobey: Selective Breeding of Carniolan Honey-Bee in USA</i>	9
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV		OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES	
<i>Janez Hočevar: Premeščanje čebel na kratke razdalje po Koplanski metodi</i>	10	<i>Janez Hočevar: Transferring of Honey Bees at Short Distances according to Koplán's Method</i>	10
<i>Janez Mihelič: Na sejmu v Gornji Radgoni so ocenili kakovost letošnje letine medu</i>	11	<i>Janez Mihelič: At the Gornja Radgona Fair the Quality of the Last Year's Honey Yield has been Assessed</i>	11
<i>Marjan Debelak: Albertijev in Žnideršičev panj</i>	13	<i>Marjan Debelak: Alberti and Žnideršič Beehive</i>	13
PREVODI		TRANSLATIONS	
<i>Stephen Bogdanov: Kakovost medu in mednarodni usklajevalni standardi</i>	16	<i>Stephen Bogdanov: The Quality of Honey and the International Adjustments Standards</i>	16
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA		FROM THE SOCIETY LIFE	
<i>Miro Prešeren: Praznovanje članov čebelarсkega društva Karavanke Begunje</i>	21	<i>Miro Prešeren: The Karavanke Begunje Beekeepers Society Members' Celebration</i>	21
<i>Milan Runtas: 80 let Čebelarсkega društva Dolsko</i>	22	<i>Milan Runtas: 80 Years of Dolsko Beekeepers Society</i>	22
<i>Čebelarска zveza Slovenije: Volitve 2000</i>	22	<i>Beekeepers Association of Slovenia: Elections 2000</i>	22
<i>Sedemdeset let zgodovine in razvoja čebelarstva v Velenju</i>	23	<i>Eighty Years of Existence and Development of Beekeeping in Velenje</i>	23
<i>Jože Šafranko: ČD Turnišče in društveni čebelnjak</i>	24	<i>Jože Šafranko: The Turnišče Beekeepers Society and its Beehouse</i>	24
<i>Matija Jenko: Kamniški čebelarji na obisku v Ilirski Bistrici</i>	25	<i>Matija Jenko: The Beekeepers of Kamnik Have Visited Ilirska Bistrica</i>	25
V SPOMIN	26	IN MEMORIAM	26
ZA MLADE ČEBELARJE		FOR THE BEEKEEPERS CLUBS	
<i>Franc Prezelj: Srečanje mentorjev</i>	28	<i>Franc Prezelj: Meeting of Mentors</i>	28
<i>Ivan Pehant: Za mlade po srcu</i>	29	<i>Ivan Pehant: For the young at Heart</i>	29
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV		OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES	
<i>Silvo Seražin: Moje izkušnje z zdravljenjem varoze</i>	30	<i>Silvo Seražin: My Experience with Varroa Control</i>	30
MALI OGLASI	30	ADVERTIMENTS	30



*želiyo vsem
čebelarjem
in sodelavcem
Slovenskega
čebelarja*

*upravni odbor ČZS,
vodstvo ČZS
in uredništvo
Slovenskega čebelarja*

*Vesel božič
in srečno
novo leto*



ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE VABI 4. MARCA 2000 V CELJE NA XXIII. DRŽAVNI ČEBELARSKI SEMINAR IN ČEBELARSKO PRODAJNO RAZSTAVO

Čebelarstva zveza Slovenije bo v **SOBOTO, 4. MARCA 2000, ob 9. uri** organizirala **XXIII. državni čebelarski seminar in čebelarsko prodajno razstavo**. Seminar bo v dvorani **CELJSKEGA SEJMA** v **CELJU**, Dečkova 1.

DNEVNI RED SEMINARJA

- 9.00:** Pozdravni govor predsednika **ČZS** g. Lojzeta Peterleta ob začetku seminarja
- 9.15:** Okrogla miza z naslovom **»PRIDELAVA IN TRŽENJE ČEBELJIH PRIDELKOV V LUČI NOVIH UPRAVNIH, DAVČNIH IN VETERINARSKIH PREDPISOV«**.
- 12.00 do 12.30:** ODMOR
- 12.30 do 15.00:** Mednarodna okrogla miza, ki se je bo udeležil tudi zelo znan čebelarski strokovnjak iz Češke inž. Veselyja, z naslovom **»NAJBOLJŠE METODE ZATIRANJA VAROZE IN SELEKCIJE ČEBEL«**. Referati bodo objavljeni v zborniku.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

V dvorani sejma bo organizirana prodajna čebelarska razstava. **Prijave razstavljalcev sprejemamo do 15. februarja na ČZS, telefon 061 – 121 79 40. Samo za tiste inovacije, ki bodo razstavljene prvič, bo razstavljalni prostor brezplačen.** Vstopnina za udeležbo na seminarju je 1.000.– SIT. V stopnico boste prejeli tudi zbornik referatov.

Otvoritev razstave bo ob 8. uri, zato si jo boste lahko ogledali že pred začetkom seminarja.

Vljudno vabljeni vsi slovenski čebelarji in ljubitelji čebel!

ČZS

AMITRAZ PROTI VAROZI – PRI NAS IN V FRANCIJI

prof. dr. Jurij Senegačnik



Amitraz je že star znanec čebelarjev. Osebnost sem se z njim bolj seznanil pred približno 15 leti, ko je bilo v Sloveniji že precej čebeljih družin okuženih z varoo. Nekaj let smo čebelje družine dimili z danikoperjem, tj. japonskim sredstvom, temu je kmalu sledil splitski pripravek apiakaridim, ki sta ga sestavljala malation in tedion, v strokovni čebelarski literaturi pa smo že našli tudi prva poročila o amitrazu. Le-ta je organska snov N-metil-bis (2,4 ksilil imino-metil) amin. V običajnih razmerah je amitraz trdna snov, njegovi beli kristali imajo tališče pri 86 do 88 °C. Predstava, ki se je oklepajo čebelarji, da je namreč amitraz tekoča snov, je napačna. Tekoča so samo številna sredstva z amitrazom, med katerimi sta najbolj znana mitac, tj. 20-odstotna raztopina te snovi v organskih topilih (najpogosteje mešanica topil za amitraz vsebuje največ ksilola), in tac-tic, to je pa 12,5-odstotna raztopina v organskih topilih.

Že v nekdanji Jugoslaviji je bil amitraz čebelarjem na voljo pod imenom hemovar, prodajali pa so ga v 5 ml stekleničkah, ki niso bile prav poceni. Raztopino so uporabljali bodisi za pripravo emulzij, ki so jih razprševali po čebelah, ali za pripravo dimnih lističev. Na voljo pa so bili tudi dimni lističi, impregnira-

ni z amitrazom, vendar je bila njihova učinkovitost kmalu po izdelavi čedalje bolj nezanesljiva.

Izvajalci so seveda morali vedeti, ali delajo z 20-ali z 12,5-odstotno raztopino, kajti količine za posamezne postopke so vsebovale različne količine čiste aktivne snovi. Če je kdo pri dimljenju za papirček namesto 12,5-odstotnega tac-tica odmeril 20-odstotni amitraz, je pri tem predvideno in seveda tudi predpisano količino aktivne snovi presejel kar za 37,5 odstotka. Uspeh takega dimljenja je bil kmalu viden v plasti mrtvih čebel na dnu panja!

V zadnjem času, ko spet precej segamo po amitrazu, je naša veterinarska služba postopek zatiranja varoze z amitrazom kar precej poenostavila. Varozo zatiram v obdobju, ko v panjih ni nobene zalege (pozimi), količina uporabljenega akaricida pa je znatno manjša, saj je ponekod z nekdanjih 20 mg na panj pri dimljenju znižana kar na 10–15 mg aktivne snovi. O tem natančneje poročajo drugi avtorji.

Seveda pa je vsak poseg v čebelje družine neprijeten, lahko pa tudi zamuden, če naše zdravljenje družin ni omejeno na vstavev z akaricidom impregniranega plastičnega traku ali lesenega nosilca.

Odveč bi bilo posebej omenjati »fluvalinatno dobo«, ko smo v Sloveniji glede varoze živeli brez skrbi. Zdajšnje razmere nas spet vznemirjajo, saj fluvalinat marsikje »ne prime več«, nadomeščajo pa ga

na različne načine, npr. z oksalno in mravljinčno kislino, pa tudi z amitrazom. Na to snov so se v zadnjih letih, ko fluvalinat ni več zanesljiv, spomnili tudi v Franciji. Živo se spominjam vsebine članka, v katerem so pred približno 12 leti primerjali delovanje klartana in amitraza. Pred tremi leti pa se je Francozom posrečilo, da so poslali na trg plastične trakove, prepojene z amitrazom. Ti trakovi nas zelo spominjajo na nekdanje trakove apistana ali bayvarola. Temeljna plastična substanca trakov je po mnemu poznavalcev plastičnih materialov polipropilen.

Že pred dvema letoma mi je iz Francije uspelo v razmeroma kratkem času dobiti zavojček z deseti mi trakovi. Imenujejo se apivar in vsebujejo po 500 mg amitraza. Po navodilu proizvajalca naj bi v panj vstavili po dva trakova, podobno kot pri apistanu in bayvarolu.

Pri nas smo že v fluvalinatni dobi v panje vlagali le po eno deščico, zato sem tudi pri apivaru v poskusne panje vstavil le po en trak. Rezultati, ki sem jih dosegel po šestih tednih delovanja teh trakov, so bili dobri, ni pa mi bila všeč njihova cena približno 15 frankov (450–500 SIT) za kos. Pri dveh trakovih na panj bi to zneslo že blizu 1000 SIT. Povedati moram, da je pri nekaterih slovenskih čebelarjih še vedno učinkovit fluvalinat, pozna jesenska kontrola njegove učinkovitosti pa je izvedena v obliki dimljenja z amitrazom. Na srečo sem tudi sam še med temi nekaterimi čebelarji.

Ugodni rezultati, ki so jih v Franciji dosegli s trakovi z apivarjem, so seveda še kako zanimivi kar iz dveh razlogov:

1. Vsi čebelarji radi uporabljamo preproste postopke, kakršen je tudi vstavev akaricidov na plastičnih trakovih ali na lesenih deščicah.

2. Videli bomo, kaj je z amitraznimi trakovi mogoče doseči. Ugodni rezultati bi seveda utegnili spodbuditi naše proizvajalce zdravil k podobnim postopkom, kakršen je francoski. Zdaj, ko je toliko govora o raziskovalnem delu, bi bilo več kot potrebno začeti tudi na tem področju.

Naj po tem nekoliko daljšem uvodu preidem k stvari. Gre torej za pomembne dosežke, ki so jih v Franciji dosegli na šestih čebelarjskih področjih. S poskusi so seveda želeli tudi ugotoviti, ali je že opaziti morebitno resistenco. Spominjam se, da so pred 10 leti iz Izraela poročali o zelo številnih dimljenjih z amitrazom, ta pa so končno zaradi rezistence postajala vse manj uspešna. Izraelska znanstvenica Cora Rosenthal je poročala, da so v določenem obdobju po prvih sedmih dimljenjih dimili še 18-krat zapored v presledkih po tri dni, temu pa je potem sledilo še 20 dimljenj. Tedaj so tudi Madžari dimili enkrat do 18-krat na leto.

K sreči je tedaj položaj rešil fluvalinat, saj so ga prvi preizkušali prav Izraelci. Pragmatiki, kot so, seveda niso uporabljali apistanskih trakov, ampak mavrik aquaflo, to je ameriško sredstvo, podobno francoskemu klartanu, ki ga pri nas še kako dobro poznamo, saj smo ga tudi dobro preizkusili.

Raziskovalni poskusi s trakovi apivar jeseni 1988

V Franciji so poskuse izvedli na šestih različnih čebelarjskih področjih. 125 panjev so razdelili v skupine po 10 panjev. Ob koncu sezone so v panj dali po dva trakova (torej je bila količina čistega amitraza $2 \times 500 = 1000$ mg, tj. 1 g na panj!) v sredino med zaležene sate. Na dno panjev so položili kontrolne mreže. Mrtve varoe so prva dva tedna šteli na 2–3 dni, nato enkrat na teden še prihodnjih osem tednov. Po desetih tednih zdravljenja z apivarom so kontrolo izvedli z zapraševanjem satov z 20 g mešanice sladkornega prahu in asuntola (2,4%) tj. kumafosa.

Poskuse so začeli izvajati 22. avgusta, trajali pa so do 11. oktobra 1998. Povprečna okužba je bila od 1400 ± 140 varoj na panj. Le v enem čebelnjaku je bilo povprečje 65 ± 27 varoj ob koncu sezone, vendar je bila to posledica posebnih okoliščin, delno tudi osamitve panjev.

Učinkovitost apivarja pri skupinah, ki niso bile namočene v Savoji, je bila naslednja:

	Po 6 tednih		Po 8 tednih		Po 10 tednih	
Skupaj 125 panjev	89,6	0,9%	95,2	0,6%	98,7	0,35%
Skupina 10 panjev, nameščenih v Savoji	79	4%	89	2%	Ni podatkov	

Skupno število varoj v tej skupini je bilo povprečno $1290 = 330$ varoj.

Kot je razvidno iz tabele, učinkovitost apivarja po šestih tednih še ni bila na vrhuncu, saj je ostalo povprečno še 120 varoj na panj (to je razvidno iz podrobnega diagrama, ki tu ni prikazan). Temu nasprotno je bila večja učinkovitost, napovedana ob uvedbi in registraciji tega zdravila, dosežena (še)le

po 10 tednih, ko je bilo število preživelih povprečno 8 ± 2 . To dognanje potrjujejo tudi raziskave vrhunskega laboratorija CNEVA Sophia Antopolis, v katerem so ugotovili podaljšanje letalnega časa, to je časa, potrebnega za pogin ene generacije varoj.

Kljub podaljšani letalni dobi pa v laboratorijskih okoliščinah ni bila potrjena morebitna rezistenca varoe na amitraz.

Po osmih tednih so najslabše rezultate dosegli pri skupini panjev v Savoji. Pravega vzroka seveda ni lahko odkriti. Možno je tudi, da so dosežki v tem primeru neuspeh, na kakršnega lahko pogosto naleto pri kateri od poskusnih skupin. Čebelje družine je pač treba imeti za kompleksne organizme s svojimi posebnostmi in svojimi, pogosto zelo heterogenimi reakcijami.

Poleg zgoraj navedenih izkušenj z amitraznimi trakovi v Franciji želim opisati še poskus iz raziskovalne naloge z naslovom Kemoterapevtsko in biološko zatiranje varoze. Nalogo je Raziskovalna skupnost financirala pred desetimi leti.

Pri tem poskusu, šlo je le za en sam panj, je akaricidno delovala lesena deščica, velikosti 20 x 3 x 0,3 cm, tenko namazana z vazelinovim mazilom, ki je vsebovalo 15 odstotkov fluvalinatnega sredstva

mavrik aquaflow. Gre za sredstvo, ki je po svoji sestavi zelo podobno znanemu klartanu, ki ga izdelujejo v ZDA. V prvih poskusih z deščicami so ga l. 1988 začeli uporabljati v Izraelu. Na deščico je bilo nanesenega približno 1 g tega mazila, ki je vsebovalo približno 36 miligramov čiste ga fluvalinata.

Fluvalinatna deščica je bila nameščena med srednje sate z zalego in je tam ostala od 29. avgusta do 10. novembra 1989. V panju je bila nameščena tudi kontrolna mreža. Število padlih varoj so preverili 16-krat, in sicer 29. 8., 30. 8., 31. 8., 1. 9., 3. 9., 5. 9., 6. 9., 8. 9., 12. 9., 22. 9., 29. 9., 27. 10., 30. 10., 2. 11., 5. 11. in 6. 11. Skupno število odpadlih varoj je bilo 460. Akaricidni učinek fluvalinata za določene časovne intervale na kratko prikazuje spodnja tabela št. 1.

Zap. št.	Datum čas. intervala	Število dni od začetka poskusa	Število padlih varoj		% učinkovitosti
			v označ. času	skupno	
1.	29. 8.–5. 9.	8	190	190	41,30
2.	6. 9.–12. 9.	15	127	317	27,60
3.	13. 9.–29. 9.	32	72	389	15,65
4.	30. 9.–27. 10.	60	33	422	7,17
5.	28. 10.–30. 10.	63	12	434	2,60
6.	31. 10.–2. 11.	66	17	451	3,69
7.	3. 11.–5. 11.	69	8	459	1,73
8.	6. 11.–10. 11.	74	1	460	0,21
Skupaj					99,95

Tabela št. 2 primerja učinka fluvalinatnega in amitraznega postopka:

Čas delovanja akaricida	Učinek uporabljenega akaricida v %		Število padlih varoj (po flav.)
	fluvalinata	amitraza	
8 dni	41,30	41,30	190
15 dni	68,90	61,20	317
32 dni	84,55	83,10	389
60 dni	91,72	97,20	–
69 dni	99,74	99,87	459

Iz tabele vidimo, da je učinkovitost obeh akaricidov kljub znatno različni koncentraciji aktivne snovi v nekaterih primerih tako rekoč enaka. To si velja zapomniti, seveda pa bo vsak raje uporabljal tistega, katerega porabi manj. Po našem fluvalinatnem postopku je bilo v 1 g mazila, nanesenega na deščico, približno 36 mg čiste aktivne snovi, v dveh travkavih apivara, ki ju priporoča francoski postopek, pa je 2 x 500 mg amitraza, to je skupaj kar cel gram aktivne substance.

Razlike v količini uporabljenih akaricidov in ustreznih stroških ter po določenem obdobju delovanja, kot smo videli zgoraj, dokaj podobno delovanje vzbujajo določena upravičena razmišljanja, do kam smo pravzaprav prispeli:

1. Ali bi morda veljalo tudi pri nas izvesti impregniranje polipropilena z amitrazom, da bi dobili trakove, kot je apivar in ki bi lahko bili znatno cenejši, kot so tisti v tujini (kos stane približno 15 francoskih frankov). To bi bila za marsikoga tudi primerna rešitev, zlasti še za tiste, ki jih ne zanima pozno jesensko ali zimsko »zameglevanje« z nekaj miligrami amitraza. Kje je naša pogosto omenjena raziskovalna dejavnost?

2. Fluvalinat še ni »umrl«. Sam sem pred kratkim na nekem pasišču izpod kontrolnih mrež vlekel plo-

čevinske podloge z znanimi ovalnimi rjavimi liki, od katerih se je tu in tam kateri še nekoliko zmedeno vrtel krog sebe, a mu je kmalu zmanjkalo moči. Med sati, ki so bili tedaj še nekoliko zaleženi, je vsela nam vsem znana deščica, ki jo naše drage čebeli včasih rade tudi propolizirajo. Zdi se mi, da je tudi to dobra novica. Sicer pa je še kar nekaj čebelarjev, ki fluvalinata niso – ker jim to ni bilo treba – zamenjali z enim od njegovih naslednikov. So pač doslej uporabljali deščice, prepojene s pravo emulzijo fluvalinata, za katero je izdelovalec izračunal pravo količino in jo v resnici potem tudi dodal!

Glede podaljšanja letalne dobe, ki so jo opazili tako pri trakovih z amitrazom kot tudi pri fluvalinatu, je seveda lahko več različnih vzrokov, ki jih šele počasi spoznavajo. Možno je tudi, da skupaj učinkujeta dva ali več od njih. Odkritje teh in takih dejavnikov je seveda stvar biokemije in citologije. Tudi v Sloveniji se zdaj na čebelarskem področju že pojavljajo zametki ustreznega raziskovalnega dela, več pa

bo pokazalo tretje tisočletje. Poleg tega tudi k nam naposled prodirajo spoznanja, kako izboljšati zgradbo panjev.

Torej vsi skupaj pogumno naprej.

Že vsi zgoraj opisani skromni poskusi kažejo, da vprašanj, ki delovanje akaricidov v določenih okoliščinah povezujejo z njihovo količino, še ne bo tako hitro zmanjkalo. Ker pa je pri nas zdaj strokovnjakov, ki bi tu lahko pomagali in stvari pojasnjevali, znatno več, kot jih je bilo pred desetimi leti, ko je varoza pustošila po naših čebeljakih, je pričakovati v bližnji prihodnosti še uspešnejše zatiranje varoe, ki bi moralo biti po mnenju številnih posledica ustreznega laboratorijskega preučevanja rezistence.

Literatura:

1. Subirana, M.: Mesure de l'efficacite d'Apivar en Rhone-Alpes, saison 1998. Za Sante de l'abeille, št. 1'70, marec-april 1999, 93-96.
2. Senegačnik, J., Gregorc, A.: Kemoterapevtsko in biološko zatiranje varoe. Raziskovalna naloga, VF, 1990/91 in 1991/92, Ljubljana.



VETERINARSKI NASVETI ZA JANUAR

mag. Mira Jenko-Rogelj, Veterinarski zavod Slovenije



Lani pozno poleti in jeseni so se že začele kazati napake neučinkovitega zatiranja varoe, storjene leto prej. Analizirali smo podatke pri 12 čebelarjih, pri katerih je zaradi varoze propadlo od največ 38 do najmanj treh družin. Pri pregledu propadlih družin je večina čebelarjev sumila, da so zbolele za eno izmed bolezni zalege, ker smo našli propadlo pokrito zalego, ki so jo čebele odpirale, da bi odstranile hudo obolele oz. odmrlе čebelje ličinke. Pet čebelarjev je družine zadnjič zdravilo proti varozi septembra z enkratnim ali dvakratnim dimljenjem. Kontrola zdravljenja ni bila dobro izvedena, še manj pa obvezna kontrola stanja pred zdravljenjem.

Ob obiskih pri številnih čebelarjih in pogovorih z njimi smo zvedeli, da je večina propadlih čebeljih družin ob zazimivni šibkih. Podcenjevanje varoze nam bo v novem tisočletju zdesetkalo čebeljo populacijo, če se v prihodnji sezoni ne bomo resno lotili tudi priprave **rezervnih čebeljih družin**. Najbolj uporabne informacije o tem boste dobili pri čebelarskih mojstrih.

Na žalost za našo čebelo ni pogubna samo varoa. V vse večjem številu se v telesih varoj kot pre-

našalkah in nato v čebeljih organizmih množijo številni virusni in bakterijski povzročitelji bolezni, ti pa so vse pogostejše tudi vzrok večjega propada naših družin. Iz leta v leto se tudi pri nas povečuje število oslabelelih in propadlih čebeljih družin, pri katerih se poleg srednje hude okužbe z varoo pojavlja tudi sum o virusni bolezni. Zaradi vse večje škode pri čebelah, ki so obbolele za drugotnimi okužbami, je treba **varoo zatirati pri vse manjšem številu naravno odpadlih varoj na dan**. Še posebej to velja **pozimi**. Če nismo imeli možnosti, da bi decembra izrabili sončne dneve z otoplitvami, ne zamudimo tega januarja, če smo ob **pregledu** ugotovili, da je **poseg potreben**. Bolj priporočljivo pa je, da spremljamo naravno odmiranje varoj polna dva tedna. Zaradi stisnjenosti čebelje gruč se bodo čebelarji, ki so na površino podnice vstavili testne vložke, lahko bolj zanesli na dobljene rezultate, če bodo podnice vložili pod gnezdo. Zgodnje novembrske ohladitve v celinskem delu države so prečile pričakovano decembrsko zalego, zdaj pa upamo, da bo mraz zdržal do začetka januarja. Kolikor imajo primorski čebelarji prednosti pri zgodnji izbiri paše, toliko več imajo dela pri zatiranju varoe. **Navzočnost zalege** v panju lahko potrdijo, če med temnimi odpadlimi varoami najdejo tudi **svetlo rjave varoe**. V tem primeru je treba **zatiranje varoe ponoviti**.


ZATIRANJE VAROJE – JANUAR

	Kontrola napadenosti	Zdravljenja – akaricidi	Zdravljenja – alternativa	Apitehnični ukrepi
Opravo	Preverjanje naravnega odmiranja varoj v odboju 10 dni v vseh družinah. Dopustna meja napadenosti: manj kot 0,2 varoe na dan	Ni potrebno	Uporaba biotehno- loških ukrepov je odvisna od stopnje okužbe v prihodnji sezoni.	Preverjanje zalog hrane, poskrbimo za oslabele in brezmatične družine (preprečevanje ropanja).
Opravo ob preseganju dovoljenih mej	Naravno odmiranje: 0,2 do 1 varoa na dan	Priporočamo zamegljevanje s hemovarom pri temperaturi manj kot 10 °C ob izpraznjenem medišču. Polivanje 5 ml raztopine perizina (1 ml perizina na 50 ml oslajene vode) pri temperaturi več kot 10 °C na polno zasedeno ulico.	Le ob pričakovanem izletnem dnevu polivanje s 5-odstotno raztopino oksalne kisline (1 l vode, 0,5 kg sladkorja, 65 g dihidrooksalne kisline). Polivanje z brizgo s prostornino 5 ml na polno zasedeno ulico ali škropljenje z oksalno kislino v koncentraciji 30 g oksalne kisline v 1 l vode. Na vsako stran satnice, zasedene s čebelami, poskropimo 3–4 ml te raztopine.	Kadar so meje presežene: preprečevanje ropanja, skrb za močne družine in kontrola napadenosti v prihodnji sezoni.

Čebelarjem, ki ugotovijo, da je v njihovih **čebeljih družinah več varoj, kot je dovoljeno**, svetujem, da počakajo na ugodne vremenske razmere in se pred

uporabo kemikalij posvetujejo z veterinarjem, da ner bi prepogosto **zastrupljali** in **vznemirjali čebel**, ki potrpežljivo čakajo na otoplitve.

NOSEMAVOST – JANUAR

	Kontrola	Srednje črevo zdrave čebele je rumenkasto rjave barve, z jasnimi mišičnimi zožitvami.	Črevo nosemave čebele je belkaste barve, oteklo, z neizrazitimi zožitvami.	Apitehnični ukrepi
Opravo	Opazovanje čebel ob čistilnem izletu. Iz sumljivega panja naberemo vsaj 15 izletnih čebel oz. svežih mrtvic za laboratorijski pregled.	Klinični znaki bolezni: <ul style="list-style-type: none"> • čebele z napetimi zadki, • onesnažena pročelja panjev. 	Zdravljenje predpiše veterinar na podlagi laboratorijskega izvida.	Urediti je treba higiensko napajališče.

Laboratorijske preglede zimskih čebel na pršičavost in nose mavost za pridobitev zdravstvenega spričevala opravljamo od 1. novembra do 31. marca. Vsak vzorec mora biti označen z imenom, prilimkom in bivališčem lastnika čebel, krajem stojišča in številom čebeljih družin na stojišču.

Vzorec 100 čebel naberemo pred panji, z vzletne deske in s tal na stojišču z največ 30 čebeljimi družinami. Če je čebeljih družin več, vzorec podvojimo.

CENIK LABORATORIJSKIH PREISKAV V ZDRAVSTVENEM VARSTVU ČEBEL pri Veterinarskem zavodu Slovenije:

NOSEMA in PRŠICA (do 30 čebeljih družin)	4.130,00 SIT
(nad 30 čebeljih družin)	8.260,00 SIT
NOSEMA (do 30 čebeljih družin)	1.580,00 SIT
PRŠICA (do 30 čebeljih družin)	3.050,00 SIT
Preiskave na bolezen zalege	3.770,00 SIT
Preiskava medu na <i>Paenibacillus larvae</i>	3.050,00 SIT
Preiskava drobirja (do 30 čebeljih družin)	3.770,00 SIT
Testni papir	1.030,00 SIT

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JANUARJU (za AŽ in Kirarjev B, veliki panj)

Ivan Bračko Maribor



Vsem svojim bralkam in bralcem čebelarjskih napotkov v letu 2000 želim zdravja in zadovoljstva ter srečen vstop v novo tisočletje, prav tako pa tudi zdrave čebelje družine in velike pridelke.

Za leto 2000 sem sprejel ponudbo in izziv urednika prof. Janeza Miheliča in se odločil pisati čebelarjske napotke za AŽ panjski in Kirarjev »B« (veliki) panjski sistem. Pisanje mesečnih čebelarjskih napotkov imam za veliko odgovornost do slovenskih čebelarjev. Da pa širši čebelarjski javnosti ne bom neznan, naj se najprej predstavim.

Čebelariti sem začel leta 1957, torej pred 42 leti, ko sem bil star 15 let. Že tedaj sem svoje prve čebele naselil v AŽ panje in v njih čebelarim še dandanes. Še za časa življenja in čebelarjenja velečebelarja Franca Kirarja iz Malečnika pri Mariboru – to je bilo v šestdesetih letih – sem se redno udeleževal vseh strokovnih srečanj pri njegovih čebelnjakih kot tudi vseh čebelarjskih predavanj, ki jih je prirejalo Čebelarstvo društvo Maribor-okolica in njegove čebelarске družine. To društvo, njegova zdajšnja pravna naslednica je Čebelarjska zveza Maribor, je združevalo desetino vseh slovenskih čebelarjev, in sicer od Boča pri Poljčanah do Šentilja v Slovenskih goricah, od Oplotnice do Zgornje Ščavnice, zdaj Sv. Jurija ob Ščavnici, in Cerkvenjaka ter od tam do Lovrenca na Pohorju in državne meje z Avstrijo.

Na tem velikem geografskem območju se je vedno dogajalo kaj čebelarjsko zanimivega, saj sta v tem stoletju na njem delovala dva slovenska velečebelarja: Že omenjeni Franc Kirar in zdaj dejaven Janko Pislak iz Apač pri Kidričevem. K tema čebelarjskima mojstroma sem se hodil učiti njune čebelarjske modrosti in njihovih izkušenj.

Pod vtisom strokovnih sporočil in tudi svojih lastnih izkušenj sem se pred več kot 30 leti odločil čebelariti v Kirarjevih tipih panjev, in to tako v »A«, malem, kot v »B«, velikem panju. Že v nekaj letih sem sam pri sebi in tudi ob izmenjavi izkušenj z drugimi ugotovil, da mi bolj ustreza veliki Kirarjev »B« panj. V njem so se čebele družine zelo hitro razvijale in so bile zelo živalne, z njim je bilo manj dela, ob začetku čebeljih paš je bilo v

njem več čebel delavk, glede na to pa so bili tudi donosi medu temu primerno večji.

Poleg družine in redne zaposlitve v nekdanji tovarni TAM mi je bilo čebelarstvo dopolnilna poslovna dejavnost, čebele pa so mi bile in so mi še zdaj največje osebno veselje.

Iz vsega povedanega je nastalo moje čebelarstvo s 120 čebeljimi družinami. Po letu 1975 sem postal kooperant podjetja Medex, tedaj sem skrbel za 42 velikih Kirarjevih »B« panjev na tovarnjaku in še za dve stojišči s pridobitnimi in rezervnimi družinami na stalnem mestu. V mojem čebelarstvu je zdaj 82 čebeljih družin v AŽ, Kirarjevih »B« in standardnih LR panjih na več stalnih stojiščih.

Leta 1975 sem postal tudi oskrbnik čebel Srednje kmetijske šole v Mariboru in pomočnik pokojne prof. Štefke Lorbek pri praktičnem pouku čebelarstva v okviru šolskega čebelarjskega krožka. Leta 1997 sem spet postal oskrbnik šolskih čebel in v imenu šole tudi prireditelj strokovnih shodov čebelarjev pri tem čebelnjaku, v letih 1998 in 1999 pa skupaj s Čebelarstvo zvezo Maribor tudi izvajalec-demonstrator praktičnega čebelarjskega dela za slušatelje čebelarjskega tečaja.

Redno sodelujem tudi pri strokovnih srečanjih, ki jih organizira »čebelarjski izobraževalni in strokovno-debatni klub v Mariboru« v prostorih tamkajšnje Srednje kmetijske šole in pri naprednih čebelarjih v mariborski regiji.

Tudi z opisom svojega odnosa do čebelarjskega izobraževanja, bodisi kot slušatelj ali organizator in soorganizator strokovnih čebelarjskih srečanj v mariborski regiji oziroma udeleženec nekaj kongresov Apimondie vsem bralkam in bralcem priporočam, da čim več svojega prostega časa namenijo čebelarjskemu izobraževanju.

Prav pozimi društva pripravijo čebelarjske občne zbornice in druga strokovna srečanja. Priporočam, da se jih redno udeležujete in na njih tudi dejavno sodelujete.

V okviru Čebelarjske zveze Maribor in državne kmetijsko-čebelarjske službe za odkrivanje in napovedovanje gozdnega medenja poteka v tem mestu ob Dravi seminar o povzročiteljih gozdnega medenja in izbiri gozdnih oz. manovih čebeljih paš v letu 1999/2000. Seminar smo pripravili v dveh delih: teoretični del poteka štiri petke in sobote po 7 ur, obsega pa tudi tri

terenske vaje, ki jih opravimo sredi aprila, maja in v prvih desetih dneh junija, vsakič po 7 ur na območju Pohorja. Dosedanja predavanja so bila strokovno izjemno kakovostna, saj se je vsak predavatelj zelo potrudil pri posredovanju svojih izkušenj in znanja.

Vsem bralkam in bralcem Slovenskega čebelarja priporočam, da se udeležujejo čim več takšnih seminarjev, če jih v določenih krajih ni, pa naj v društvi predlagajo organizacijo le-teh, predvsem na tistih območjih, na katerih se lahko združi več zainteresiranih čebelarjev in čebelarjev ali tistih, ki to nameravajo postati.

Po navadi je januar tudi v Sloveniji najhladnejši me-

sec v letu. Čebelje družine so v zimski gruči napol aktivne in še brez zalege, razen če se občutneje ne otopli in v zelo živalnih družinah. V prvih desetih dneh januarja je še zadnji čas za zimsko zatiranje varoe. To delo opravite čim prej, če tega decembra še niste storili. Najbolje je, da januarja pustimo čebelje družine pri miru in jim zagotovimo mir pred morebitnim vznemirjanjem. Januarja sije sonce v naši zemljepisni širini le približno 9 ur na dan, zato tudi še nima velike moči.

Za vsa morebitna vprašanja in predloge dodajam še svoj naslov: Ivan Bračko, Rosinova 5, 2000 Maribor, tel. 062/226-670 (doma).

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNEM PANJU V JANUARJU

dr. Janez Poklukar; Kmetijski inštitut Slovenije



Letos me čaka zahtevno delo pisanja mesečnih navodil za čebelarje. Poleg svojega raziskovalnega dela sem namreč že več kot 25 let tudi čebelar, v zadnjih 15 letih dela na Kmetijskem inštitutu pa sem si pridobil veliko izkušenj s čebelarjenjem v nakladnih panjih.

Upoštevajte, da najboljših navodil za delo v nakladnih panjih za vsa območja Slovenije ni mogoče posredovati. Po svoji najboljši vesti bom skušal posredovati najbolj uporabne informacije. Vesel bom vašega odziva, pokličete me lahko po tel. na št. 061/137 53 75.

Januar je mrzel mesec, čebele zdaj rabijo predvsem mir. Pazimo, da se žrela panjev ne zamašijo z ledom. Prhek sneg ni nevaren, panji so lahko brez vsake škode celo zameteni. Poslušajmo brenčanje panjev. Na kratko lahko tudi potrčamo na panj. Če je družina živa in normalno prezimuje, se na ropot odzove, vendar kmalu utihne. Če je odziv glasen in ne pojenja, je družina brezmatična in brez naše pomoči obsojena na propad. V tem primeru izberemo rezervni panj v eni nakladi in ga navezemo na brezmatično družino. Če nimamo rezervnih družin, brezmatično družino združimo z drugim normalnim pridobitnim panjem. Ko se bo otopilo, bomo odstranili spodnjo izpraznjeno naklado. Delajmo mirno, uporabljajmo malo dima, tako da ne bomo škodili čebelarjem.

V panj se nam pozimi lahko vseli neljubi gost – miš. V takem primeru odprimo panj in jo preženimo. Na odprtino brade namestimo kos odrezane matične rešetke ali žrelno zaporo. Razmere se bodo v nekaj dneh normalizirale.

Januar je tudi čas vrednotenja minule sezone. Preglejmo število iztočenih satov v posameznih družinah in skušajmo izbrati potencialne družine za pleme v prihodnjem koledarskem letu. Če nimamo podatka o ko-

ličini odvzetega medu, upoštevajmo podatek o številu odvzetih satov. Presodimo, kdaj je najboljši čas za menjavo matic, in si pri najboljšem vzrejevalcu pravočasno rezervirajmo želeno število matic.

V mrzlih zimskih dneh imamo dovolj časa za sortiranje satja in izločanje starih temnih »podplatov«. V večini naših čebelnjakov uporabljamo prestaro temno satje. Računajmo, da bomo morali čez leto nadomestiti vsaj deset starih satov z novimi satnicami. Pripravimo satnike, napeljimo žico. V skladišču preverimo kakovost shranjenih delov panjev, odstranimo poškodovano barvo in na novo prepleškajmo naklade. Za barvanje uporabljamo neškodljive barve, najbolje se obnesejo razredčene oljne barve (npr. tesarol). Prav tako so primerne barve, ki so topne v vodi, čeprav se poleti posamezne naklade lahko zlepijo med seboj. Izogibajmo se barv z insekticidi in težkimi kovinami. Med čiščenjem naklad zbirajmo propolis.

Pravočasno si preskrbimo nove panje in dopolnimo manjkajoče panjske dele. Starih rabljenih panjev se izogibajmo, ker vedno obstaja nevarnost, da bomo skupaj s panji kupili še hudo gnilobo čebelje zalege.

Januarja je praviloma en izletni dan, lahko pa jih je tudi več. Snežna belina lahko zelo zmede čebele, ki nemočno padajo v sneg. Zato okolico panjev posujmo s pepelom, senenim drobirjem ali z žaganjem.

Mesec januar je tudi mesec izobraževanja. Udeležimo se predavanja v svojem društvu, k sodelovanju povabimo tudi čebelarje, ki niso člani društva. Osebni obisk bo koristnejši kot celo leto dopisovanja po pošti. Kritično preglejmo literaturo, ki je na voljo, in ločimo zrnje od plev. Skoraj vsi avtorji prispevkov v Slovenskem čebelarju bodo z veseljem pripisali svoje pisanje na predavanjih v naših društvih.

Januarja vsaj enkrat preglejmo panjske vložke in ocenimo število odpadlih varoj. Podatek si skrbno zapišimo, ker bo zelo koristen pri poznejšem zatiranju varoze.

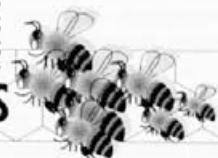
SREČNO NOVO LETO 2000

Vsem čebelarjem in čebelarkam želim obilo uspehov pri čebelarjenju, zdravja in osebne sreče, še posebno tistim, ki so zvesto spremljali moja mesečna navodila v nizko nakladnih panjih v minulem letu.

Anton Vrčko



BZ BZ
BZ BZ
BZ BZ



Čebelarški kongres

ODBIRA IN VZREJA KRANJSKE ČEBELE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

Susan Cobey, Univerza v Ohio

Projekt odbire in vzreje kranjske čebele v Združenih državah Amerike je praktičen vzorec za program vzreje zaprtih populacij, imenovan Page-Laidlaw. Projekt je bil oblikovan v Kaliforniji leta 1982 kot podpora vzreji matic za komercialne namene, leta 1990 so ga prenesli na Univerzo v Ohio, zdaj pa pri njem poleg univerze sodelujejo še številni komercialnimi vzrejevalci matic.

Kranjske čebele imajo raznoliko gensko zasnovano. Za ohranitev le-te skrbijo strokovnjaki, poleg tega pa jo vsako leto na podlagi posebnega programa vrednotenja in nadzorovanega umetnega osemenjevanja tudi ovrednotijo. Tako po programu vzreje kranjske čebele v Združenih državah vsako leto vzredijo novo generacijo nekaj tisoč matic, jih umetno oplodijo in dodajo v pridobitne čebelje družine, pozneje pa jih ocenijo še v praksi. Družine razvrstijo po stopnjah, najboljše matice pa izberejo za vzrejo nove generacije matic. Ta postopek ponavljajo vsako leto.

Pri izbiri najboljših družin vsake generacije uporabljajo holistično metodo. V zadnjem času si želijo povečati pogostost in točnost ocenjevanja lastnosti v populaciji, zato izvajajo tako imenovani dvofazni program selekcije. Prva faza, tako imenovani predizbirni test, je namenjena ocenjevanju splošnih lastnosti, v drugi fazi selekcije pa ocenjujejo produktivnost družine.

Proces vrednotenja je preprost in praktičen, tako da lahko učinkovito vrednotijo veliko število družin. Predizbirni test je sestavljen iz splošnega pregleda populacije, pri katerem sočasno hitro ovrednotijo nekatere lastnosti. Izvajajo ga jeseni in ponovijo naslednjo pomlad. Pri tem uporabljajo indeks selektivnosti in pri tem s točkami ovrednotijo vsako opaženo lastnost. Pri vsaki družini ocenjujejo sposobnost preživetja zalege, temperament, razvoj, količino cvetnega prahu in sposobnost prezimovanja. Te podatke nato zapišejo in primerjajo. Za določanje produktivnosti družin merijo donos čebelje družine v obdobju nektarne paše, in sicer tako, da primerjajo donos, dosežen v nekaj dneh, z donosom po končani paši.

Glede na rezultate predizbirnih testov in glede na donos medu družine razvrstijo v stopnje. Ti rezultati so podlaga za izbiro matic, ki bodo matere nove ge-

neracije matic. Neoplojene matice in troti so vzrejni iz genske zasnovne izbranih vzrejevalcev; matice potem umetno oplodijo in tako dobijo novo generacijo testnih družin.

Na Univerzi v Ohio ne uporabljajo zdravil in pesticidov za preprečevanje bolezni ali omejevanje trahalne pršice oz. pršičavosti (*Acarapis woodi*). Družine, ki so kazale znake bolezni ali veliko okuženost s pršičavostjo, so odstranili iz programa. Navzočnost pršice ugotavljajo dvakrat na leto, pozno jeseni in zgodaj spomladi. Za zatiranje pršice *Varoa jacobsoni* uspešno uporabljajo apistan.

Strogo nadzorovano izločanje matic, ki obolijo za pršičavostjo, in njihova plodnost sta učinkoviti merila za zmanjševanje v Združenih državah Amerike zelo razširjene pršice, ki povzroča velike izgube čebel. V osrednjem delu ZDA so pršico prvič diagnosticirali leta 1989. Poročajo so velikih zimskih izgubah v zgodnjih 90-ih letih, ko je bila stopnja okuženosti v nezdravljenih družinah kar 50-odstotna. Od leta 1994 je stopnja okuženosti čebel s pršico v nezdravljenih družinah, ki so dobro prezimile, zgodaj spomladi ostala nizka. Okužbe s pršico, ki so jih odkrili pri testiranih čebelah, so bile v obdobju od leta 1994 do leta 1998 od odstotek do 3,3 odstotka.

Da bi povečali odpornost proti boleznim in varo, so selekciji nedavno dodali merilo higienskega vedenja pri čebelah. Pri tem so poskusili uporabiti zalego, ki je zamrznila. Ta lastnost čebel je recesivne narave, zato so ustvarili higiensko subpopulacijo. Prizadevajo si izboljšati to lastnost v genski zasnovi populacije kranjske čebele v ZDA, hkrati pa ne vplivati na storilnost v celoti. Zato za letni program oploditve matic uporabljajo večji delež trotove sperme iz higienske subpopulacije.

Teoretični vzorec za program vzreje zaprtih populacij, tako imenovani Page-Laidlaw, napoveduje dvajsetletno življenjsko dobo (če izberemo 50 najustrežnejših matic na leto), preden se pojavijo opazni znaki križanja s sorodniki. Da bi ohranili program, ohranjajo številčno veliko osnovno populacijo in občasno v gensko zasnovno dodajajo nove vire (gene). Pred vključitvijo v program oziroma v izbrano populacijo so tudi ti podvrženi enako strogemu selektivnemu procesu. Pri tem poskrbijo za to, da je takšna se-

lekcija izvedena počasi in previdno, tako da v osnovnem odbranem čebeljem materialu ne bi nastale prevelike spremembe.

Dolgoročni plan projekta vzreje kranjske čebele v ZDA je ohranjanje in vzreja visoko produktivnih, mirnih in dolgoživih čebel (zaprte populacije), izbranih za preučevanje tradicionalnih lastnosti kranjske čebele. Zaradi zajedavske pršice (*Acarapis woodi*) je izbira specifičnih zaviralnih lastnosti, ki bi pripomogle k njenemu naravnemu propadu, ostalo merilo za

izbiro pri razvoju praktičnih metod izbire. Pričakujemo, da bo povečalo možnost preživetja in produktivnost kranjice v Združenih državah Amerike.

Literatura:

Cobey, S.; T. Lawrence, 1988, Commercial Application and Practical Use of The Page – Laidlaw Closed Population Breeding Program, American Bee Journal, 128(5): 341–344.

Page, R. E.; H. H. Laidla, 1985, Closed Population Honey Bee Breeding Program, Bee World, 66: 63–72.



Izkušnje naših čebelarjev

PREMEŠČANJE ČEBEL NA KRATKE RAZDALJE PO KOPLANOVIM METODI

Janez Hočevar

Velikokrat sem si želel čebelje družine premeščati iz enega panja v drugega, ki je prazen stal na drugem koncu vrta, ali v drug panj v istem čebelnjaku. Kot večina čebelarjev sem bil tudi sam prepričan, da to ni mogoče, da je treba čebele za 2–3 tedne odpeljati približno 3 km stran. Če bi jih premestili bliže, bi se vse letalke vrnile na staro mesto in se vrnile v sosednje panje, premeščena družina pa bi bila razpolovljena. Pred kratkim pa sem povsem po naključju zvedel, da je možno čebele brez težav premeščati tudi bliže.

Koplanov postopek je bil razvit za načrtno premeščanje večje skupine posamičnih panjev za zimsko postavitev v paviljon v neposredni bližini in je zelo preprost. Zasnovan je na biološkem dejstvu, da čebele med rojenjem brez težav menjajo domovanje. Tudi pri tem postopku za kratek čas (4–5 ur) izlovimo rojilno razpoloženje.

V naravi je rojenje le zadnje dejanje v vrsti več tednov trajajočih priprav. Koplan je uporabil le zaključne faze. Pri tem ne rabi niti matičnikov niti dveh matic, dovolj je, da je v panju nekaj zalege. Zakaj zalega? Naši predniki so že vedeli, da roj (zlasti z mlado matico) rad še enkrat pobegne, če ga kar takoj stresemo na stalno mesto, in da se čebele vračajo v stari panj, če izgubijo matico. Moj oče je roj večkrat dal za dva dni v temno klet. To pa ne bi bilo potrebno, če bi mu dodal en sat z mlado zalego. Roj, ki mu dodamo zalego, zanesljivo ostane na svojem mestu.

Zadnje faze rojenja so: vzburjenje v panju, izletavanje rojevih čebel, vletanje v novo domovanje in umiritev okrog matice na novem kraju. V postopku prestavljanja družin na kratke razdalje izlovimo v panju predvsem dvojce: nekoliko daljše vzburjenje v »starem« panju in umiritev na stalnem mestu, za preostalo pa po-

skrbri kar čebelar. Za vzburjenje ni potreben mehanski ropot ali kaj podobnega niti ne rabimo dima ali kemičnih sredstev. Za razburjenje bodo zanesljivo poskrbele pašne čebele letalke kmalu po začetku postopka. V naravi je posledica vznemirjanja pred izrojenjem tudi povišanje temperature v panju. Od normalnih 34 °C se temperatura poveča za nekaj stopinj, lahko pa doseže skoraj 42 °C. Zdi se, da je povišanje temperature en del stresne situacije, ki vpliva na kasnejšo ponovno orientacijo čebel, ki rojijo. Zanimivo bi bilo preizkusiti vpliv višine dosežene temperature pri tem postopku in možni vpliv uporabe tople odeje v času postopka.

Na novem kraju najprej zagotovimo enako število praznih panjev (npr. v paviljonu), kot jih načrtujemo za selitev. Oboji panji morajo biti označeni. Zelo pomembno je, da najprej prenesemo oznako »novega« panja X na tisti »stari« panj, iz katerega bomo preselili čebele (napišemo številko novega panja X na stari panj, nalepimo listek ipd.). Koplan je za ta namen predlagal kar enake oznake obeh panjev. Pri tem je treba zelo paziti, da pozneje med samim delom ne bomo zamešali oznak – da bodo vse čebele iz starega panja X premeščene v novi panj X, sicer bi gotovo sprožili rop in pokol med napačno združe nimi čebelami.

Postopek začnemo 4–5 ur pred mrakom in le ob lepem vremenu. Iz starega panja X v izbrani panj X na novem kraju najprej premestimo celotno plodišče. Izletišči obeh panjev sta ves čas odprti. Lepo vreme potrebujemo zato, da se bodo izletne čebele lahko vrnile in do mraka vletele v izvorni panj ter tam oblikovale »roj«.

Vrnemo se k staremu panju in prestavimo mediščne sate navzdol v plodišče. Na mediščnih satih so po večini panjske čebele. Čebele delavke gredo v prazno

medišče in nazaj, in ker ne najdejo matice, je vzburjenje tu.¹ Beganje sem in tja vzburi tudi mlade pašne čebele, da se napijejo medu in čakajo v satih.² »Nemir« delajo predvsem tiste letalke, ki so se vrnile z nove lokacije. Te so v fazi »izrojitve« in razburjeno iščejo svojo matico.³ Postopek ponovimo tudi pri drugem panju, pri tretjem ... Sočasno lahko premeščamo večje število družin. Pri tem se smeri premikanja lahko med seboj celo križajo.

Tako jih pustimo približno 4 ure, do konca dneva. Nekaj pred mrakom prenesemo po enakem vrstnem redu še mediščne sate, ki so zdaj v starem plodišču X, v medišče novega panja X itd. Ker se vedno bolj mračí, se čebele ne bodo več vračale na staro mesto. V sredini plodišča tako izpraznjenih panjev pustimo po en prazen sat brez medu. Na njem bodo prenočile preostale čebele, zlasti tiste, ki se jim je v mraku še uspelo vrniti. Zjutraj ob prvem svitu prestavimo še te sate ločeno na ustrezna mesta v medišča premeščenih družin. Stare panje zapremo in delo je končano.

Kaj se je zgodilo z »rojem« na novem mestu? Ko smo zvečer premestili še mediščne sate, smo skupaj z njimi znova premestili tudi večino izletnih čebel, ki so bile v stanju rojenja. Čebele so našle stik s svojo matico in z zalego, odložile med in se do jutra umirile.⁴ Naslednji dan se s paše že vračajo v novi panj.

S takim postopkom premeščanja panjev kljub bližini nove postavitve nismo izgubili izletnih čebel in niti enega dneva paše. Metoda je bila prvič objavljena v Slovenskem čebelarju, 1979/12. Avtor Zvone Kopljan jo že vsa ta leta uspešno izvaja.⁵

KOMENTAR K ČLANKU

¹ V normalnih razmerah pašne čebele oddajo nabrani nektar ali mano panjskim čebelam kmalu po prihodu v panj. Po navadi se to zgodi v bližini žrela, najpogosteje že v plodišču, če čebele izletavajo le na spodnjem žrelu. Panjske čebele nato prenesejo med v medišče. Ali čebele v resnici iščejo matico, ni povsem jasno. To je mogoče le, če obstaja pri čebelah posebna potreba po matičnih feromonih. Takšna aktivnost spominja na zasvojenost z matičnimi feromoni. Če bi to uspelo komu dokazati, bi lahko to zasvojenost pojasnili kot enega

izmed načinov zadovoljevanja socialnega nagona pri čebelah. Vedenje čebel v spremstvu matice, kot ga je v svojem diplomskem delu opisala mag. Jasna Kraji, pogosto daje videz omamljenosti. Seveda pa bi bilo to treba objektivno ovrednotiti.

² Vzburjenje je med rojenjem ključnega pomena. To je tisto, kar čebele lažne iz panja. Možno je, da veliko vzburjenje povzroči vsesplošno izločanje nekaterih živčnih modulatorjev in prenašalcev, ki lahko povzročijo brisanje spomina o lokaciji panja. Seveda to še ni dokazano niti med prvim rojenjem, kaj šele med opisanim postopkom. Pri ljudeh poznamo izgubo spomina kot posledico velikega vzburjenja, ki ga povzroči posebna čustvena stanja. Obstaja tudi druga možnost. Morda takšen postopek sproži novo učenje lokacije panja, to pa ni brisanje spomina. Seveda je to mogoče ugotoviti le s poskusi, takšnih poskusov pa je zelo malo. Opisani postopek je morda ena izmed dobrih metod za študij orientacijskega spomina pri čebelah. Poleg tega pa je morda zanimiv način sprožitve vzburjenja, podobnega tistemu med rojenjem, to pa bi lahko omogočilo raziskave metaboličnih in vedenjskih sprememb med rojilnim vzburjenjem.

³ Sprašujem se, ali čebele, ki so tik pred izrojitvijo, zares iščejo matico. Problem je v tem, da niti ne vemo natančno, kakšen je pomen posameznega vedenja tik pred izrojitvijo. Vse skupaj spominja na kopicenje nadomestnih vedenj, ki jih sproži konflikt med obstankom v panju in izletom iz panja. Obstane v panju po vsej verjetnosti utrjujejo matični feromoni in tudi feromoni zalege. Na drugi strani pa vzburjenje, ki je prav tako rezultat nadomestnih vedenj (beganje, stresanje, pobrščavanje čebel), spodbuja čebele k povečani aktivnosti, ta pa je mogoča samo z izletom iz panja. Dogodke bi lažje pojasnili, če bi lahko dokazali obstoj zasvojenosti z matičnimi feromoni in poznali druge aktivnosti teh čebel. Za sproženje splošnega vzburjenja je lahko dovolj le nekaj čebel, ki vnesejo začetni nemir, podobno kot to poznamo pri alarmnem odzivu čebel, pri katerem se vsesplošni odgovor začne s čebelami stražarkami.

⁴ Umiritve verjetno pomeni odstranitev metabolitov, ki na stanje ob velikem vzburjenju. Svoje verjetno prispeva tudi izčrpanost kot posledica vzburjenja. »Socialni feromoni – feromoni matice in zalege« so lahko ključni za okrepitev umirjenega stanja čebel.

⁵ Avtor komentarjev dr. Janko Božič bi želel dobiti še kakšno potrditev opisane metode. Če postopek prisili čebele k novi orientaciji v prostoru, je to zelo privlačna metoda za različne znanstvene poskuse. Čebelarji, oglasite se v Slovenskem čebelarju ali pokličite kar mene (na tel. 061 12 333 88, e-pošta: janko.bozic@uni.lj.si) oziroma avtorja tega prispevka (na tel. 064 422 340, e-pošta: janez@usm.mzt.si).

NA SEJMU V GORNJI RADGONI SO OCENILI KAKOVOST LETOŠNJE LETINE MEDU

Na lanskem sejmu sadja, vrtnin in čebelarstva Sadje 99, ki je bil od 10. do 14. novembra v Gornji Radgoni, so čebelarji razstavljali čebelje pridelke, čebelarstva podjetja orodja in opremo. Čebelarstva zveza Slovenije pa je predstavila novo blagovno znamko za slovenski med. Upamo, da bo blagovna znamka kmalu zaživela, to pa bo zlasti v veselje porabnikov medu, ki si želijo preverjeno kakovost kupljenega medu.

Kakor vsako leto je bil v soboto, 13. novembra, tudi lani dan čebelarjev. Ker je sejem tudi strokovni

dogodek, so organizatorji pripravili za čebelarje posvet o novostih na področju čebelarstva z zadnjega mednarodnega čebelarskega kongresa Apimondia v Kanadi. O novostih na področju bolezni čebel je govoril dr. Aleš Gregorc z Veterinarske fakultete v Ljubljani, o novostih na področju selekcije čebel dr. Janez Poklukar s Kmetijskega inštituta Slovenije, o tehnoloških novostih v čebelarstvu pa prof. Janez Mihelič iz ČZS. Predavanja so bila zanimiva, zato so bila tudi dobro obiskana, saj se jih je udeležilo več kot dvesto čebelarjev.



Člani komisije za blagovno znamko ČZS A. Sinic, M. Meglič in F. Grajzar so na razstavnem prostoru ČZS na radgonskem sejmu pojasnjevali čebelarjem in obiskovalcem pravila in način uvajanja nove blagovne znamke za kakovosten slovenski med. Foto: Janez Mihelič

Na radgonskem sejmu Sadje 99 pa vsako leto pripravijo tudi ocenjevanje medu. Komisija strokovnjakov pod vodstvom dr. Anamarije Plestenjak z oddelka za kakovost živil na Biotehniški fakulteti v Ljubljani je ocenila 107 prispelih vzorcev medu. Komisija je vzorce ocenjevala v skladu s Pravilnikom ocenjevanja medu na sejmu Sadje 99.

Vzorce medu je ocenjevala po naslednjem zaporedju: akacijev med – 31 vzorcev, cvetlični med – 20 vzorcev, smrekov med – 5 vzorcev, hojev med – 4 vzorci, gozdni med – 14 vzorcev, lipov med – 9 vzorcev in kostanjev med – 24 vzorcev.



Podelitev medalj za kakovost medu.

Na podlagi rezultatov ocenjevanja je bilo podeljenih 12 zlatih, 34 srebrnih in 20 bronastih medalj ter 38 priznanj. Najvišjo oceno je dobil akacijev med s stojišča v Razkrižju čebelarja Slavka Filipiča iz Ljutomera.

Zlate medalje so prejeli: Marjan Časar iz Lendave za akacijev med, Matej Blejč iz Mengšja za hojev med, Anton Cirer iz Rafolč za hojev med, Slavko Filipič iz Ljutomera je dobil dve zlati medalji za akacijev med iz Krapja in Razkrižja, Franc Gavez iz Maribora za gozdni med, Janez Kojek iz Kočevja za akacijev med, Franc Kovač iz Bakovcev za akacijev med, Osnovna šola Puconci za akacijev med, Nedeljko Bajt iz Goriških brd za akacijev med, Franc Peterka za kostanjev med in Srečko Verdinek iz Ožbalt za smrekov med.

Rezultati ocenjevanja so glede na število zlatih medalj pokazali, da je kakovost letošnjega medu izjemna. Po kakovosti izstopa predvsem akacijev med, glede na majhno število vzorcev pa tudi hojev, gozdni in smrekov med.

Strokovnjaki in čebelarji so tako enotnega mnenja, da je letošnja letina medu po kakovosti med najboljšimi, odkar v Sloveniji potekajo ocenjevanja medov, saj še nikoli doslej ni bilo podeljenih toliko medalj kot letos.

Upamo, da se bodo s tem strinjali tudi slovenski porabniki medu, zlasti po pokušini naših domačih medov, ki bodo v začetku leta 2000 kupcem predstavljeni z novo zaščitno blagovno znamko kakovostnega slovenskega medu.

Janez Mihelič, prof.

ALBERTIJEV IN ŽNIDERŠIČEV PANJ

Marjan Debelak

Čas je, da razčistimo različna namigovanja, ki jih lahko bolj ali manj razločno preberemo v nekaterih prispevkih v Slovenskem čebelarju o tem, da Anton Žnideršič v svoj panj, ki ga danes poznamo pod oznako »AŽ«, ni vložil ničesar svojega ali našega. Da je ta panj po izvoru pravzaprav tuj in prav nič »naš narodni«.

Taka mnenja nastajajo hkrati s prav določenimi težnjami tudi zato, ker našim čebelarjem ni bilo nikoli jasno predstavljeno, kakšne so razlike med takratnim panjem nemškega čebelarja, učitelja Albertija, in panjem slovenskega čebelarja, industrialca Žnideršiča, ki si je Albertijev panj vzel za vzor.

Čeprav smo se iz doslej objavljenih opisov in slik v naši čebelarški literaturi (1) lahko seznanili s poglobitvami značilnostmi znamenitega Albertijevega listovnega panja, nismo mogli vedeti, ali je Žnideršič prav po teh vzorcih sestavil svoj panj.

Gljuč za rešitev te uganke je v Albertijevi knjigi in navedbi v našem najboljšežnejšem čebelarškem učbeniku Sodobno čebelarstvo (str. 128): ... »Prišla pa mu (Žnideršiču, op. M. D.) je v roko knjižica nemškega čebelarja A. Albertija »Die Bienenzucht im Blatterstock« (Čebelarjenje v listovnem panju). Po njej je izdelal svoj novi panj ...«.

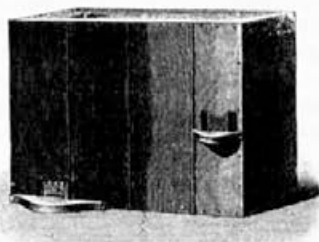
Ta zadeva je začela zanimati tudi mene, zato bi ji rad prišel do dna. Na prvi pogled lahka naloga, le pogledati je treba v pravo Albertijevo knjigo in vse je jasno ... V resnici pa še zdaleč ni bilo tako!

Knjige, po kateri naj bi Žnideršič preprosto prerišal svoj panj, v Sloveniji ni mogoče dobiti niti za bežen pogled! Ni je v knjižnici ČZS, ni je v Narodni univerzitetni knjižnici in je očitno za te namene ni niti pri naših čebelarjih, ker sem jih prek Slovenskega čebelarja zaman prosil, naj mi tisti, ki jo morebiti ima, dovoli vpogled v njeno vsebino.

Končno mi jo je po več kot dveh mesecih raču-

nalniškega dopisovanja uspelo z medknjižnično izposojno dobiti iz Univerzitetne knjižnice v Regensburgu v Nemčiji.

Zakaj pa je bilo treba pogledati prav v knjigo Adolfa Albertija z naslovom Die Bienenzucht im Blatterstock, namreč tisto, ki je izšla leta 1887 (njen ponatis pa šele leta 1906)?



Sl. 2. Albertijev panj od spredaj s plodiščnim žrelom (levo spodaj) in mediščnim (desno v sredini).

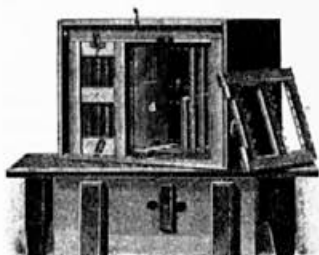
Ker je v naši čebelarški literaturi navedeno, da je Anton Žnideršič »po njej (namreč vsekakor tisti, ki je izšla precej pred letom 1904, op. M. D.) izdelal svoj novi panj«, ga »več let preizkušal« (2), imel »do leta 1904 v glavnem vse do kraja dognano«, leta 1905 »naglo razprodal vseh svojih 160 gerstungovcev« in »v letih 1905–1908 imel enodnevnne čebelarke tečaje (shode, na katerih je predvsem seznanjal čebelarje z novim panjem in načinom čebelarjenja v njem« (3).

Zgoraj omenjena Albertijeva knjiga na 219 straneh opisuje avtorjeve poglede na čebelarjenje, zlasti na čebelarjenje v listovnem panju po njegovi zamisli. Sam panj je podrobno opisan in tudi prikazan z risbo, pa tudi njegove različice. Oglejmo si ga!

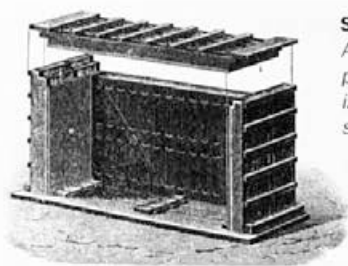
Osnovna izvedba takratnega Albertijevega panja je v tako imenovani **ležeči obliki**. V vrsti je 15 satnikov (bolje rečeno »satičev«) nemške normalne mere z zunanjo širino 22,3 cm in zunanjo višino 18,5 cm, neposredno na njih pa ležijo enaki satiči, tako da po dva in dva sestavljata nekakšen pokonci postavljen sat, velikosti 22,3 × 37 cm. Sati so postavljeni med kljukice in ležijo na kovinskih gredah. Od zadaj sate zapira večje desno (plodiščno) in manjše levo (mediščno) zastekleno okence. Panj se zapira z veliko premično ploščo in ne z vratci.

Med plodiščnim in mediščnim delom panja je masivna (kot satnik) navpična premična zaporna plošča z manjšo odprtino z matično rešetko. Panj ima spredaj koničasto oblikovano spodnje žrelo, ki je spredaj visoko 1,5 cm, znotraj pa 2,5 cm in ga je s kovinsko zapornico ali lesenim zatičem po potrebi mogoče zmanjšati. Na sredini panja ima ob strani še manjše pomožno mediščno žrelce.

Albertijev panj ima še nekaj posebnosti, na primer odprtino v stropu panja nad plodiščem za spomladansko napajanje in posebne čebelje prehode iz plodišča v medišče mimo matične rešetke.



Sl. 1. Albertijev panj v »ležeči« obliki (to obliko je sam najbolj priporočal) z večjim plodiščnim prostorom na desni in manjšim mediščnim na levi. Loči ju navpična ločilna deska z matično rešetko. Ima zastekleni okenci in na-mesto vrat pokrov. Spodnja vrsta satičev stoji na kovinskih gredah. Gornja vrsta satičev leži na spodnjih. Vsi so postavljeni med kljukice.



Sl. 3. Ohišje Albertijevega panja s slamnato izolacijo sten in stropa.

Kot različico osnovnega ležečega Albertijevega listovnega panja avtor v knjigi na kratko prikazuje tudi izvedbo panja v **pokončni obliki**, ki je bila Žnideršiču verjetno vzor za konstrukcijo lastnega panja. Plodišče je sestavljeno iz devetih sestavljenih (podvojenih) satov nemške normalne mere, skupaj pa merijo $22,3 \times 37$ cm. Nad njim sta masivna horizontalna plošča z razmeroma majhno matično rešetko in medišče z eno vrsto devetih satičev ($22,3 \times 18,5$ cm). Preostali panjski deli so narejeni podobno kot pri osnovnem panju in jih avtor ne prikazuje posebej.

To je na kratko vse, kar je najpomembnejšega o konstrukciji panja razvidno iz knjige. Anton Žnideršič je torej iz Albertijeve knjige v svoj panj neposredno prenesel pravzaprav »le- **listovni način dela s satji v panju, ki ga upravljamo od zadaj**. Ali po Žnideršičevih besedah: »Naš panj je torej sestavljen po načelih izumitelja Albertija. Satnik ima neizpremenjeno Gerstungovo mero ter stoji v panju v podolžni ali mrzli legi. Medišče je tolikšno kakor plodišče ter je s plodiščem nedeljiva celota (4)«.

Tudi številne druge dele in lastnosti panja je Žnideršič oblikoval po svojih zamislih ali pa jih je preoblikoval po znanih rešitvah drugih avtorjev, tako kot so to počeli in še vedno počnejo vsi konstruktorji »novih« panjev! Panj kot tak (na primer drevesno duplo) pa so itak »izumile« čebele in ne ljudje!

Kaj pa je A. Žnideršič najbolj očitnega spremenil v svojem ali »našem« panju, kljub temu da ga je z njemu lastno poštenostjo in skromnostjo še vedno imenoval Albertijev?

(1) Uporabil je popolnoma drugo mero in obliko satnikov kot Alberti. Od Gerstungovega »visečega« satnika v pokončni legi je povzel le zunanje mere satnika, vendar ga je postavil v ležeč položaj, brez »ušes« za visenje. Gornjo letvico je odebelil, ji zgoraj vrezal žleb in spodaj zarezo za satnico.

(2) Prostorninsko je izenačil plodišče in medišče v panju, tako da je lahko uporabil enake satnike brez sestavljanja dveh satov v enega.

(3) Svoj panj je v primerjavi z Albertijevim prostorninsko občutno povečal (za 72,26 odstotka).

(4) Okenca je prekril z mrežo (ne s steklom) in s tem ustvaril boljše možnosti za prevažanje in druga čebelarska opravila.

(5) Kovinske grede je montažno vdela v stene panja, in to brez motečih podstavnih letvic.

(6) Drugače je oblikoval panjski žreli in brade.
(7) Drugače je oblikoval okvir oziroma ploščo med plodiščem in mediščem ter predvsem povečal matično rešetko.

(8) Drugačna je njegova rešitev panjskih vrat.

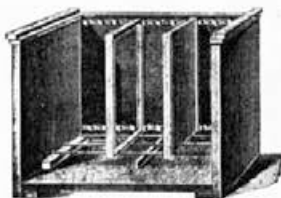
(9) Precej drugače je oblikoval panjske obodne stene in zunanji videz panja.

(10) V celoti je ustvaril zelo uporaben dvoetažni listovni, skladanični panj za upravljanje od zadaj. Čebelarji so ga sprejeli in ob novih spoznanjih ga še zdaj uporablja večina čebelarjev v Sloveniji, nasprotno pa so druge, očitno manj uspešne panje z upravljanjem od zadaj, v Evropi že pred desetletji zamenjali povečini z nakladnimi panji.

Pa naj o nastanku AŽ panja še enkrat spregovori njegov ustvarjalec: »Učil sem se pri velikih mojstrih – seveda le po knjigah. Prevzel sem od vsakega, kar se mi je zdelo primerno ... Črpal sem zlasti iz Gerstungovih, Preusssovih in Albertijevih del ter iz knjige »ABC čebelarstva«, ki jo je izdala Root Company v Ameriki. Na izkušnjah teh priznanih čebelarskih veljakov sem pričel graditi **svoj panj** in urejati **način** čebelarjenja v njem. (...) Pri tem pa sem se oziral na ameriški način čebelarjenja in uredil panj in čebelarski obrat tako, da so se uveljavila tudi temeljna načela ameriškega čebelarstva, in sicer: **velik panj, velika mera in podožna lega satnikov**. Ker pa čebelarimo v **čebelnjakih** in moramo čebele **prevažati**, sem zunanjo obliko panja uravnal po naših posebnih razmerah. (5) (...) Že pred Albertijem so poskušali veliki čebelarski mojstri postavljati satnike na tak način, kakor so postavljeni v sedanjem



Sl. 4. Naslovnica Albertijeve knjige iz leta 1887 z risbo »pokončne« različice njegovega panja, v katerem so mediščni satiči zgoraj, to pa je nekoliko bolj podobno Žnideršičevemu panju.



Sl. 5. Leta 1922, okoli dvajset let po tem, ko je Žnideršič sestavljal svoj panj, je izšla 2. izdaja knjige Fr. Lakmayerja »Umni čebelar«. V njej je avtor objavil sliko Alberti-Sträulijevega »amerikanskega« panja s pripisom, da je po tem panju Žnideršič sestavljal svoj panj. Ta panj se razlikuje od prvotnega, Albertijevega, po enotnih, pokonci postavljenih satnikih in možnostjo upravljanja tudi od zgoraj.

Albertijevem panju ... Šele nemškemu učitelju Albertiju je prišlo l. 1873 na misel, da je uravnal satnike s kvačicami, ki jih je zabil v srednjo steno, zadaj pa v okenca. Posnel je to po Gravenhorstovem slamnatem panju, ki se opravlja od spodaj in ki ima pod stropom enak razstov. Ker je možno v Albertijevem panju s satniki listati, kakor se lista v knjigi, je imenoval svoj izum **listovni panj**.« (4)

Naj na tem mestu zapišem, da o spodbudi za zamisel o listovnem panju obstaja tudi drugačna informacija od navedene, torej Žnideršičeve. Naš znani čebelar **Leopold Debevec** je ob stoti obletnici rojstva Antona Žnideršiča zapisal:

»Iz nemških čebelarskih knjig, ki jih je konec prejšnjega stoletja večje število napisal nekdanji čebelarski trgovec v Podsmreki pri Višnji Gori, baron Rothschutz (1836–1908), pozneje Ravenegg (Filip Ravenegg-Rothschutz, v slovenskih čebelarskih besedilih večkrat imenovan baron Rožič, op. M. D.), so naši čebelarski prvaki šele po prvi svetovni vojni (v začetku tridesetih let) nekako doznali, da se je omenjeni Rothschutz ukvarjal s problemi listovnega panja prej kot Alberti, saj je svoj listovni panj predstavil že leta 1872 na čebelarski razstavi v Salzburgu, Alberti pa je svoj izum razstavil šele dve leti pozneje, torej leta 1874 v mestu Halle.« (3)

Tudi Žnideršič tega podatka očitno ni poznal, sicer bi ga bil pri svoji natančnosti in domoljubnosti gotovo navedel. Ne poznajo pa ga tudi nekateri sodobni razpravljalci o tej temi, saj menijo, da ponarodeli AŽ panj, tudi zaradi »listovnega« principa, izvirajo iz tujih logov in naj bi ga tudi zato v Sloveniji opustili v korist nakladnih panjev, ki naj bi bili bolj slovenski!?

Pri tem mislijo na kranjiče in njihovo sestavljanje v večje panske enote, saj naj bi bil to začetek vseh začetkov za nakladno čebelarjenje. Po mojem mnenju je lahko tako tudi prav. Če je tako, imamo pač oba najpomembnejša panska sistema. Potemtakem imata pri nas, v majhni Sloveniji, svoj izvor in domovinsko pravico tako skladanični kot nakladni panj!

»Ponarodeli«, »narodni«, »ljudski«, »slovenski«, »naš« in podobno so pridevniki, ki jih dodajamo panjem, ki jih pri nas uporablja večina čebelarjev. To pa so bili sprva kranjiči, za njimi pa AŽ panji. Ne vidim razloga, zakaj bi imeli pomisleke pri rabi zgoraj navedenih pridevnikov ob imenovanju Žnideršičevega panja, razen, če nas ni sram našega izvora.

Gornji razpravi na rob kljub temu pripominjam, da ustvarjanje ni samo odkrivanje temeljnih zamisli in resnic, temveč tudi odkrivanje možnosti, kako ta temeljna odkritja oblikovati v nove stvaritve. Na primer: Našemu največjemu pesniku Prešernu ni bilo treba odkrivati pisave ali postopka za tisk niti pesniških oblik za pisanje pesmi. Kljub temu je ustvaril nesmrtno poezijo, in to iz glasov in besed, ki so bili sicer vsakomur znani, vendar jih je samo on znal v ustvarjalnem navdihu splesti v nesmrtni Sonetni venec.

Čeprav naš čebelarski vzornik Anton Žnideršič s svojim panjem ni odkrival Amerike – ker je bila le-ta že odkrita, pa se je zavihtel v sam vrh oblikovalcev najuspešnejših uporabnih predmetov, kar AŽ panj brez dvoma je, če ga tako dolgo in še vedno uspešno uporablja toliko čebelarjev.

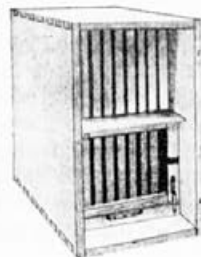
Tako Alberti kot Žnideršič sta – seveda vsak zase – svoja panja še izpopolnjevala. Žnideršič je izboljševal in uvajal različne podrobnosti za še uspešnejše čebelarjenje v tem panju. Alberti pa se je z leti očitno tudi sprijaznil z večjo mero satnika in skonstruiral nov listovni panj v pokončni legi. Ta ima sicer še vedno nekoliko manjše satnike, kot jih je po Gerstungu izbral in preoblikoval A. Žnideršič, je pa bolj podoben AŽ panjem kot panji v knjigi, ki jo v tem članku obravnavamo.

Tak panj je za svoj čebelarski muzej pridobil F. Šivic. Opremljen je z medeninasto tablico z napisom (v prevodu) »Originalen Albertijev panj«, brez letnice nastanka.

Predvidevamo lahko, da ta (domnevno poznejša) različica Albertijevega panja, ne glede na to, kdaj je nastala, ni mogla vplivati na konstrukcijo Žnideršičevega panja, ker ni bila objavljena v Albertijevi knjigi, ki jo je Žnideršič poznal, ko je snoval AŽ panj. Albertijevih panjev pa tedaj, kot navaja sam, ni videl »v živo«.

Na koncu se dotaknimo še imena, s katerim označujemo Žnideršičev panj. Po vsem povedanem in videnem se temu panju po mojem mnenju najbolj prilegajo oznake: **»naš panj«**, **»žnideršič«** ali **»AŽ panj«**.

Kratica »AŽ« naj bi bolj pomenila začetnico imena



Sl. 6. Za primerjavo še slika Žnideršičevega panja in njegova podobnost z Albertijevim.

in priimka konstruktorja panja (Anton Žnideršič) kot **«Alberti-Žnideršič»**. Nič ne bomo zgrešili, če si pod kratico AŽ predstavljamo tudi **panj z velikimi odlikami – od A do Ž**.

Velika večina panjev je poimenovanih samo po konstruktorju in nimajo dodanih priimkov najbližjih ali najodločilnejših vzornikov.

Taki so na primer: Pinčev, Sumperjev, Porentov, Pavlinov, Virientov, Gerstungov, Droryjev, Straulijev, Kuntzschev, Boczonadijev, Kirarjev, Langstrothov, Zandrov, Dadantov, pa tudi Ličnov, Grajšev, Šušteršičev (ŠUČEB) panj in tako naprej, čeprav je vsak kaj posnel od predhodnikov, številni še veliko več kot Žnideršič.

Sicer pa oznaka panja ni tako pomembna, pomembnejša je vsekakor njegova uporabnost in pri-

jubljenost. S pričujočim sestavkom sem želel odstraniti samo en, morda manj pomemben pajčolan, ki nam je še zastiral jasnejši pogled na dosežek našega rojaka.

Literatura

(1) – Slovenski čebelar in sadjerejec, 1884, v članku z naslovom: Panj z na stran potiskajočimi satniki ali listovni panj, tudi Albertijev panj imenovan.

– Slovenski čebelar, 1998/12, jubilejna številka, ponatis gornjega članka in slike.

– Umni čebelar, F. Lakmayer, 2. izdaja, 1892.

(2) Sodobno čebelarstvo, praktični del, 1958, str. 128.

(3) Slovenski čebelar, 1974/5, Leopold Debevec: Anton Žnideršič – spominu velikega čebelarja ..., str. 141–146.

(4) Anton Žnideršič, Naš panj – opis in praktičen navod, kako naj čebelarimo v njem, 1925, str. 8.

(5) Prav tam, str. 1–2.

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA

V torek, 4. januarja, ob 12.30, boste lahko v oddaji KMETIJSKI NASVETI na 1. programu Radia Slovenija poslušali razmišljanje inž. Franca Šivica o tem, kaj v prihodnje načrtuje čebelarska stroka, 18. januarja pa bo inž. Matko Blejec poročal o ugotovitvah razprav na občnem zboru ČD Mengeš.

POPRAVEK

V članku Silva Seražina, objavljenem v lanski zadnji številki «Slovenskega čebelarja», na strani 351, je v predzadnjem odstavku v desnem stolpcu pravilno »zato sem v zgoraj opisano cev dodal še cev s premerom šestnajst milimetrov«.



Iz tuje literature

KAKOVOST MEDU IN MEDNARODNI USKLAJEVALNI STANDARDI – PREGLED MEDNARODNE KOMISIJE ZA MED

Stephen Bogdanov, Bee World, 80/99 – prevod Jasna Črne

Mednarodni standardi za med so natančno določeni v Evropski direktivi o medu in Kodeksu o živilskih standardih za med. Omenjena dokumenta sta zdaj vnovič na rešetu Mednarodne komisije za med (IHC). Ta ustanova primerja predvsem različna kakovostna merila za med. Osnutki standardov vključujejo standarde in metode za določanje naslednjih kakovostnih meril: vsebnost vode in pepela, kislost, HMF, reducirajoči sladkorji pred invertiranjem, saharoza pred invertiranjem, diastazno število in v vodi netopne snovi. Predlagani mednarodni standardi se nanašajo na vsebnost fruktoze/glukoze, vsebnost saharoze in elektrolitsko prevodnost. Prav tako upoštevajo tudi druge dejavnike, kot so delovanje inver-

taze, vsebnost prolina in specifična sučnost za različne države.

Mednarodna komisija za med (IHC) je bila ustanovljena leta 1990, njena naloga pa je pregledovati metode in standarde za med. Komisija je pripravila analizne postopke, ki jih zdaj uporabljajo pri rutinskih pregledih medu, skupaj s komisijo za med pri *Swiss Food Manual* (SFM) pa izvaja tudi poskuse. Te metode so bile prvič objavljene v *SFM*, pozneje pa v nekoliko spremenjeni različici tudi drugod. Delo v komisiji je vodil Stefan Bogdanov. Mednarodna komisija zdaj pod vodstvom Wernerja von der Oha pripravlja merila za določitev sortnih medov.

Ker so dandanes na voljo novi, boljši in hitrejši

CI. LETNIK

UREDNIK: prof. Janez Mihelič

LETNO KAZALO

Amenitsch, Veronika: Izlet rojakov čebelarjev iz Avstrije na Štajersko ...	19	Debelak, Marjan: Ali prihaja čas za strpno in argumentirano razpravo?	152
Arh, J. in Eržen, B.: Čebelarско društvo Karavanke Begunje je proslavilo tridesetletnico delovanja	56	AŽ trojček	211
Atelšek, Ivan: O letošnjem letnem občnem zboru ČZS – Odprto pismo predsedniku ČZS	225	Da za kritična in preverjena znanja	187
Avsec, Franci: Varstvo čebelje pasme in prost pretok proizvodov v Evropski uniji	201	Kako ohraniti čast naših slavnič čebelarских prednikov in se ob svetovnem čebelarском kongresu v Sloveniji leta 2003 izogniti zadregi?	362
Božič, Janko: Apiterapija na Apimondii 1999	343	Naravna graditev satja nekđaj in danes	145
Izobraževanje čebelarjev v novem tisočletju	294	Naši načini čebelarjenja – Kaj spremeniti in kako?	317
Poročilo o delu komisije za biologijo na kongresu Apimondie	308	Nekaj sličič s čebelarского popotovanja po lepi Dolenjski	44
Bračko, Ivan: Opraševanje rastlin in zastupitve čebel s kemičnimi sredstvi	177	Prve diplome Antona Žnideršiča za inovacije v čebelarstvu	365
Pomen mladih matic v čebelarstvu	250	Sedanji pogledi na oceno panjskih sistemov	13
Brložnik, Mirko: Iz časov Požganice v današnje dni – Organizirano čebelarstvo v Zgornji Mežiški dolini	292	Sistem velikoprostorninskega čebelarjenja z združevanjem dveh AŽ panjev po načinu »AŽ MAKSI«	73
Iz časov Požganice v današnje dni (nadaljevanje)	323	Spet je čebelarско leto naokoli	285
ČZS: Članarina ČZS za leto 2000	364	Večmatično čebelarjenje in rojenje	243
Pred občnimi zbori	322	Za ljubiteljske čebelarje – Kako čebelarim s čebeljo družino v duplu	177
Izšel je novi Pravilnik o medu	261	Delaplane, Kenth: Uporabna čebelarская znanost raziskave v pomoč čebelarjem – vzreja čebeljih družin za uspešnejše pridobivanje medu	353
Poverjeniki za pasišča	231	DOŠ Prosenjakovci: Čebelarски tabor na DOŠ Prosenjakovci	190
Pri Čebelarски zvezi lahko kupite	30	Dražumerič, Anton: Kako čebelam pozimi dodajam zdravilo	46
Razpis za XXII. Srečanje in tekmovanje mladič čebelarjev	122	Drolc, Gregor: Blagovna znamka za slovenski med – priložnost slovenskič čebelarjev	319
Rezultati Srečanja in tekmovanja mladič čebelarjev v Gornji Radgoni	156	Gabrovšek, Jože: Veterinarski nasveti za maj	139
Vabilo na državno posvetovanje čebelarjev v Celju	36	Glinšak, Ida: Novosti v Čebelarском muzeju v Radovljici	228
Razpis za najbolje oblikovan predlog za blagovno znamko slovenskega medu	329	Ob štridesetletnici Čebelarского muzeja v Radovljici	255

Goručan, Drago:	Čebelarjeva opravila v juliju in avgustu	203
Mrvljinčna kislina rešitev ali strah	Čebelarjeva opravila v septembru	236
Zatiranje poapnele zalege	Čebelarjeva opravila oktobru	272
	Čebelarjeva opravila v novembru	305
	Čebelarjeva opravila v decembru	339
Grad, dr. Janez:	Kraj, Jasna:	
Predavanje o gojenju čmrcljevih matic – obisk strokovnjaka iz Češke	Priprave na Apimondio	235
Čmrclji – čudoviti opaševalci rastlin	Kratek razvojni čas čebel prispeva k večji odpornosti na varoo	83
Sekcija ljubiteljev in rejcev čmrcljev v letu 1998	Ali se čebelarji lahko zoperstavijo varoi brez uporabe kemičnih sredstev	10
	Referati s področja patologije čebel in kemične ekologije	342
	Strokovni del Apimondie v Vancouveru	310
Gregorc, Aleš:	Krepak, Marjan:	
Raziskovalno delo na univerzi Cardiff	Prašilček za vzrejo matic – trojček	142
Bolezni čebel na kongresu Apimondie	Lesjak, Franc:	
Huda gniloba čebelje zalege – Organizacija in zatiranje bolezni po svetu	Strd ali strjen med (kristaliziran med)	144
Zdravstveno varstvo čebel v Veliki Britaniji	Lešnik, Vida:	
	Veterinarski nasveti za februar	40
	Veterinarski nasveti za november	307
Gregori, Janez:	Levstik, Janez:	
Naše čebelje paše 12	Čebele, zdravje, kultura	126
Haler, Cirila:	Liebhart, Herbert:	
Čebelarji Spodnje Savinjske doline smo praznovali	Tri različne naklade pod isto streho	180
	Liebig, Gerhard:	
Jaklič, Mark:	Kako lahko čebelar vpliva na zdrav razvoj čebelje družine	241
Bee World o simpoziju v Portorožu in slovenskem čebelarstvu	Marolt, Franci:	
	Čebelarstvo na Boštanjskem v 19. stoletju in prvi polovici 20. stoletja	194
Jenko – Rogelj, Mira:	Matavž, Jože:	
Ocena nove knjige dr. Jožeta Riharja Varoza čebel	Integralni program zatiranja varoe za leto 1999	109
Veterinarski nasveti za december – Kdaj poenotena strokovna stališča?	Veterinarski nasveti za januar – Kako lahko uspešno kontroliramo varozo med čebelarstvo sezono	8
Veterinarski nasveti za julij in avgust	Veterinarski nasveti za oktober	273
	Medved, Dušan:	
Jurkovič, Ivan:	Nakladni panji in standardizacija	15
Ne zamudite priložnosti	Novi pogoji za prodajo medu v Avstriji	224
Nemirni časi za čebelarje	Prelomni časi za čebelarje	115
Večnamensko dno ali podnica panja	Primerjava čebelarjenja v različno visokih nakladah	288
	Primerjava čebelarjenja v različno visokih nakladah (nadaljevanje)	318
Kavčič, Miro:	Švicarske izkušnje z nakladnimi panji	257
Moje izkušnje z mano	Meglič, Milan:	
Proti varoi drugače	Čebelarjevega znanja ni nikoli preveč	151
Kečkeš, Andrej:	Čebelarški praznik v Kranjski Gori	20
Apiterapija pri multipli sklerozi	Obvestilo o seminarjih za preglednike medu	350
Keller Igor: Pred svojim časom – P. I. Prokopovič – ukrajinski čebelar	Pomen dobre čebelarke prakse pri pridobivanju visoko kakovostnega medu	280
	Primerjava uspešnosti poznopoletnega zatiranja varoj z mravljinčno kislino in hemovarjem	291
Kolenc, Anton:	Varoa – prag škodljivosti	140
Grosupeljski čebelarji na izletu	Zimsko zatiranje varoe in mravljinčna kislina	313
Koloman, Kozic:		
Moje čebele in popoln sončev mrk		
Komisija za blagovno znamko pri ČZS:		
Predstavitve projekta blagovna znamka za slovenski med na XXII. državnem čebelarstem seminarju v Celju		
Kozinc, Brane:		
Čebelarjeva opravila v januarju		
Čebelarjeva opravila v februarju		
Čebelarjeva opravila v marcu		
Čebelarjeva opravila v aprilu		
Čebelarjeva opravila v maju		
Čebelarjeva opravila v juniju		

Mestnik, Ivanka:	
Kako sem začela čebelariti	209
Mihelič, Janez; Jože, Šnajder:	
Vtisi z letošnjega XXII. državnega čebelarskega seminarja v Celju	99
Mihelič, Janez:	
ČD Kranjska Gora je za člane Akademskega čebelarskega društva organiziralo delavnico o uporabi mravljinčne kisline	348
Čebelarsko društvo Domžale je praznovalo 80-letnico organiziranega čebelarjenja	157
Čebelarsko društvo Domžale je predstavilo koristnost čebelarstva	329
Čebelarsko izobraževanje na Srednji kmetijski šoli Grm pri Novem mestu	258
Davek na dodano vrednost pri uvozu medu v Slovenijo z obmejnih območij sosednjih držav	227
Mednarodni čebelarski kongres Apimondie v Kanadi je bil uspešen in pomemben tudi za Slovence	269
Mladi čebelarji z osnovne šole Prosenjakovci so se predstavili v Cankarjevem domu v Ljubljani	154
Na 48. občnem zboru ČZS so delegati poudarili probleme, ki zavirajo razvoj čebelarstva v naši državi	167
Naš rojak in čebelar Stanko Starc iz Avstralije na obisku v Sloveniji	207
Nova knjiga prof. dr. Jožeta Riharja Varoza čebel Prvi tečaj za degustatorje medu v Sloveniji	120
Prvi uradno preizkušen aparat za zamegljevanje čebel v Sloveniji	189
Slovenski čebelarji smo slovesno zaznamovali visok jubilej slovenske čebelarske organizacije ...	213
Uspešen začetek usposabljanja prve generacije čebelarskih mojstrov	33
V Uradnem listu je izšel Pravilnik o splošnem označevanju predpakiranih živil	133
Moosbeckhofer, dr. Rudolf:	
Oksalna kislina ni dovoljena za zatiranje varoze v Avstriji	297
Munibari, Bernarda:	
Organizacija plemenitih postaj ACA v Avstriji (Austrian Carnica Association)	215
Nikolič, Peter:	
Zlato zaslužnim čebelarjem	223
Novak, Anton:	
Nekaj o Petru Dajniku	192
Ožbolt, Peter:	
Dežela Petra Klepca	296
Pehant, Ivan:	
Čebelarska križanka	155
Za mlade po srcu	16
Za mlade po srcu	121
Za mlade po srcu	60
Za mlade po srcu	87
Peterle, Lojze:	
Odgovor predsednika ČZS na odprto pismo	226
Spet smo bogatejši za novo zanimivo knjigo	150
Petrič, Slavko:	
Krmljenje čebel v nakladnih LR panjih	176
Primerjava gospodarnosti čebelarjenja pri nekatereh panjskih sistemih	42
Planinc, Ivo:	
Izkušnje pri uporabi oksalne kisline	239
Veterinarski nasveti za marec. Ne pozabimo na hudo gnilobo	69
Poklukar, Janez:	
Ali bomo v Sloveniji v prihodnje še čebelarili z našo kranjsko čebelo?	65
Kranjska čebela je osvojila Češko	277
Poročilo o delu republiške službe za selekcijo kranjske čebele pri Kmetijskem inštitutu Slovenije v letu 1998	111
Varoa in čebele – vprašanje medsebojne prilagodjenosti	337
Potočnik, Anton:	
Pridelovanje ajde	220
Prezelj, Franc:	
Tekmovanje in srečanje mladih čebelarjev v Gornji Radgoni	182
Mnenje o članku – Naši načini čebelarjenja – Kaj spremeniti in kako?	363
V dvojezični šoli Prosenjakovci so slavili	263
Srečanje mentorjev čebelarskih krožkov	60
Šola za čebelarske mojstre pri Čebelarski zvezi Slovenije	242
Radinja, Nuša:	
Kako sklanjamo besedo varoa?	53
Rifel, Ivan:	
Čebeljak je tudi okras kmetije	193
Rihar, Jože:	
Biologija čebel in panjski sistem	251
Priprave čebel za zimo	316
Biologija čebel in panjski sistem	284
Rižnar, Stanka:	
ČD Apis gostilo avstrijske čebelarje	191
Rodman, Ivan:	
Moji vtisi s posveta v Velenju	89
Rotar, Jože:	
Narava ima vedno prav	321
Rozman, Anton:	
Kakšen nakladni panj	248
Runtas, Milan:	
Ali se čebelarji sploh vidimo v zakonu o Kmetijsko-gozdarski zbornici?	227
Registracija prevoznih čebeljakov	54
Rupnik, Srečko:	
Občni zbor Zveze čebelarskih društev Ptuj	159

Sajevec, Stano: Nujno potrebno je tudi zimsko zatiranje varoe	12	Uspešen začetek delovanja ČD Apis iz Velenja ...	89
Sečnik, Miha: Študentski čebelarški krožek v Ljubljani	126	Vraničar, Anita: Veterinarski nasveti za junij	173
Senegačnik, Jurij: Odmeven mednarodni škandal zaradi množičnega ponarejanja medu	221	Vračko, Anton: Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v januarju	6
Odmeven mednarodni škandal zaradi ponarejanja medu	147	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v februarju	38
Nekaj pomembnejših podatkov o oksalni kislini	347	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v marcu	68
Seražin, Boris: Oblikovanje cen medu	114	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v aprilu	107
Seražin, Silvo: Iz čebelarške prakse – plastični pitalnik	351	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v maju	136
Sever, Zlatko: Žlezava nedotika	15	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v juniju	172
Škerbiš, Suzana Veterinarski nasveti za mesec september	238	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnih panjih v juliju in avgustu	205
Sladič, Vida: Praznovali smo – ČD Zagorje je praznovalo 80-letnico obstoja	160	Čebelarjeva opravila v nizko kladnih panjih v septembru	237
Straža ČD – Dolenjske Toplice: Varoza združuje dolenske čebelarje	186	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v oktobru	271
Šimec, Jože: Ustanovljena je sekcija za širjenje medovitih rastlin	134	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnih panjih v novembru	306
Šimunič, Ivan: Šmarski čebelarji so dobili nov čebelarški dom	55	Čebelarjeva opravila v nizko nakladnem panju v decembru	339
Šivc, Franc: Obvestilo o dveh tečajih	192	Vučkič, Ivan: Kaj prinaša čebelarjem davek na dodano vrednost (DDV)?	188
Vlaganje v čebelarstvo znanost pri sosedih	274	Zagorc, Dušan: Vabilo na srečanje mladih čebelarjev v Gornji Radgoni	122
Vtisi s čebelarškega potovanja v Kanado in čebelarškega kongresa Apimondie	303	Zaletel, Pavle: ČD Moste Polje je tudi letos organiziralo tradicionalno čebelarstvo razstavo v Sostrem	359
Štampar, Franci: Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani je podelila Jesenkovo priznanje in nagrado za področje biotehniških ved prof. dr. Jožetu Riharju	117	Dvojni jubilej prof. dr. Jožeta Riharja	118
Štekar – Vidic, Verena: S panjskimi končnicami v Freising	257	Pojasnilo k članku Zgodovina slovenskega čebelarstva	53
Šuštar, Ivan: Obisk pri kamniških čebelarjih	89	Zdešar, Pavle: Opazovalno napovedovalna služba medenja v letu 1998	78
Ilirskobistriški čebelarji prvič na sejmu v Celju	89	Pomen osnovne odbire in krajevnih različkov kranjske čebele v Sloveniji	46
Tinta, Venčec: Proslava ob 90-letnici ČD Tolmin in redni letni občni zbor	124	Uničenje varoj z metodo hladnega oljnega postopka	51
Tratnjek, Franc: Čebelarstvo na Srednji kmetijski šoli v Rakičanu	184	Zupanc, Ciril: Lojze Ličen ima 90 let	185
Vedlin, Stanko: Čebelarški krožek na Osnovni šoli Majšperk	17	Žerdln, Jože: Čebelarška razstava v Turnišču	195
Vehovec, Matjaž: Nakladni panji, njihov zgodovinski razvoj in standardizacija	52	Žle, Breda: Dežela čebel – Dnevi medu Polhov Gradec 1999	279
		Žunič, Matilja: Čebelarstvo društvo Križevci pri Ljutomeru je slovesno praznovalo 100-letnico	327

analizni postopki, je treba ob uporabi le-teh sprejeti tudi nove norme. Nedavno smo obširno razpravljali o vsebnosti specifičnih sladkorjev in električni prevodnosti medu, poleg tega pa smo opisali tudi postopke za določanje kakovosti medu. Tokrat se bomo osredotočili na osnutke določil Kodeksa o živilskih standardih in jih primerjali z določili Evropske unije.

Kodeks o živilskih standardih velja za prodajo medu po vsem svetu. V posameznih regijah lahko sprejmejo tudi drugačne norme (med te sodi na primer Evropski pravilnik o medu), če se zahteve po kakovosti na nekem območju razlikujejo od določil iz Kodeksa.

Osnutki standardov v Kodeksu o živilskih standardih za med in v Direktivi Evropske unije

Zadnji osnutek za Kodeks o živilskih standardih za med je v celoti objavljen v prilogi k temu članku. Če bo osnutek sprejet, bo standard veljal za prodajo medu po vsem svetu. V Tabeli 1 so opisana posebna merila o sestavi medu, ta merila pa lahko trgovski partnerji sprejmejo ali ne.

Ali obstajajo razlike med standardi, zapisanimi v Kodeksu, in standardi, zapisanimi v Direktivi Evropske unije?

Predlagani osnutek standardov za med v Direktivi Evropske unije in standard, zapisan v Kodeksu, sta si sicer zelo podobna, kljub temu pa med njima obstajajo nekatere razlike. Če primerjamo oba osnutka standardov, opazimo, da Kodeks namenja posebno pozornost okužbam, higieni in dodajanju sladkorja, vse to pa so pomembni dejavniki pri določanju kakovosti. Po drugi strani pa Kodeks v primerjavi z osnutkom standardov Evropske unije ne vsebuje natančne definicije industrijskega ali pekovskega medu. Le-ta se glasi: *Med, ki je primeren za uživanje in ki ima lahko neizrazit okus ali vonj, je lahko fermentiran, med, ki je bil pregret, ali med, ki ima nižje diastazno število ali višjo vsebnost hidrosimetilfurfurala, kot je predpisana.*

Odstavek o kakovosti medu je nujno potreben, ker med, uporabljen v industrijske namene, zaradi higienskih razlogov pogosto sterilizirajo.

Druga pomembna točka je cvetni prah. Osnutek standardov v Direktivi Evropske unije pravi, da iz medu ne sme biti odvzeta nobena njegova osnovna sestavina. Kodeks (odstavek 3.2) pa pravi, da med ne sme biti pridelan tako, da bi spremenil svoje osnovne sestavine. Oba stavka sta dvoumna.

Interpretiramo ju lahko različno, glede na to, ali je cvetni prah sploh osnovna sestavina medu. Če upoštevamo hranilno vrednost, ni pomembno, ali je v medu manj kot 0,01 odstotka cvetnega prahu. Njegova količina pa je pomembna pri določanju botaničnega in geografskega izvora medu. Poleg tega med z majhno vsebnostjo cvetnega prahu uporabljajo za zmanjševanje občutljivosti na cvetni prah pri nekaterih alergikih. Argument za industrijsko obde-

lavo medu je, da je za odstranjevanje manjših nečistoč, ki zmanjšujejo kakovost medu, pogosto potrebna fina filtracija. Po drugi strani pa odstavek 6.1.7 Kodeksa določa, da mora biti med, ki je bil za večjo čistost izpostavljen fini filtraciji, označen z nalepko, ki kupca seznanja s tem postopkom. Najboljša rešitev bi bila, če bi v ta del vključili zahtevo, da mora biti med filtriran s filtrom, katerega mreža ni manjša od 0,2 mm, saj bi cvetni prah v tem primeru ostal v medu, drugi nečisti delci pa ne. Posamezne evropske čebelarске zveze v svojih predpisih za med že predpisujejo takšne filtre.

Vsebnost vode v medu

Vsebnost vode v medu je edino merilo, ki ga je treba upoštevati pri prodaji medu po vsem svetu. Med z veliko vsebnostjo vode bo po vsej verjetnosti fermentiral. V osnutku za novi standard je predlagana zgornja meja 21 g/100 g medu. Izjema je le med detelje, vendar so meritve v zadnjih letih pokazale, da razlikovanje ni utemeljeno, tako da bi morala biti zgornja meja tudi za med detelje enaka kot za druge vrste medu. Sicer pa v praksi le redkokdaj dosežemo mejo 21 g/100 g medu. Pregledi medu, ki jih je v letih 1989–1997 opravila Mednarodna komisija za med na približno 30 000 vzorcih medu, so pokazali, da je vsebnost vode v 91,95 odstotkih manjša kot 20 g/100 g medu. Številne čebelarске organizacije (Nemčija, Belgija, Avstrija, Italija, Švica in Španija) so za gornjo mejo vode v medu določile od 17,5 g do 18,5 g/100 g medu, medove s tolikšno vsebnostjo vode pa uvrščajo v posebne kakovostne vrste.

Posebna kakovostna merila

Tabela 1 povzema merila o sestavi medu v osnutkih standardov Direktive EU in Kodeksa. Kodeks obravnava te standarde kot neobvezujoče za vlade in o njih je mogoče še razpravljati, nasprotno pa morajo biti standardi EU izpolnjeni za vse vrste medu v prodaji na drobno. Kot vidimo, se osnutka ne razlikujeta veliko, v obeh pa manjkata kakovostni merila za vsebnost specifičnih sladkorjev in elektrolitsko prevodnost (glej Predlog za nov standard za med).

Vsebnost sladkorja pred invertiranjem

V večini vrst cvetličnega medu so večji del sladkorjev »reducirajoči sladkorji pred invertazo«, v medovih iz mane pa je razmerje drugačno. Številne vrste medu iz mane vsebujejo velike količine reducirajočih oligosaharidov, kot so melecitoza, maltotriosa in rafinoza. Ta odkritja so spremenila standarde Kodeksa o sladkorjih pred invertiranjem. Predlagana je bila minimalna vrednost 45 g/100 g medu (prej 60 g/100 g medu). Evropski osnutek pa ohranja vrednost 60 g/100 g medu. »Saharozo pred invertiranjem« merimo neposredno kot razliko med celoto in reducirajočimi sladkorji in ta je pogosto različna od invertnega sladkorja. V tej točki sta oba osnutka podobna, le da osnutek Kodeksa vsebuje več

vrst medov kot osnutek standardov EU. Po predlogu IHC naj bi bil izjema pri vsebnosti saharoze pred invertiranjem rožmarinov med. Meritve triintridesetih vrst rožmarinovega medu iz Španije so namreč pokazale, da imajo te vrste medu več kot 5 odstotkov saharoze pred invertiranjem.

Merjenje reducirajočih sladkorjev omogoča razlikovanje med cvetličnim medom in medom iz mane. Ti dve vrsti medu med seboj precej lažje ločimo z drugimi metodami, npr. z elektrolitsko prevodnostjo. V drugem poglavju so predstavljeni argumenti, da bi namesto meritev reducirajočih sladkorjev, merili specifične sladkorje.

Vsebnost v vodi netopnih snovi

Pomemben dejavnik pri odkrivanju večje nečistosti medu, kot je predpisana zgornja meja, je merjenje netopnih snovi. Ta meja je bila določena, ko so večino medu na svetu še pobirali s stiskanjem satov. Zdaj večino medu za prodajo iztočijo s centrifugiranjem. Zato je po našem mnenju dovoljena zgornja meja v obeh osnutkih previsoka (0,1 g/100 g medu). Povečini najdemo vrednosti od 0,005 g do 0,05 g/100 g. Poglavitni vir nečistosti medu je vosk, vendar njegova količina v Kodeksu ni določena. Za odstranjevanje voska iz medu imamo na voljo še eno filtracijsko tehniko, to je odstranjevanje s papirnati filternom, vendar ta metoda še ni bila uradno predlagana.

Vsebnost mineralnih snovi (pepel)

Vsebnost pepela je kakovostno merilo za določanje botaničnega izvora medu. Pri cvetličnih medovih je manjša kot pri medovih iz mane. Vsebnost pepela naj ostane kakovostno merilo vse dotlej, dokler med standardi ne bo sprejeto merjenje elektrolitske prevodnosti.

Kislost

Pomembno merilo pri določanju kakovosti je kislost. Fermentacija medu poveča kislost in prav zaradi tega je treba upoštevati zgornjo mejo kislosti, čeprav se pri tem pojavljajo znatne razlike. Po starem standardu je bila zgornja meja 40 miliekvivalentov/kg, v novem osnutku Kodeksa pa je ta meja 50 miliekvivalentov/kg, ker so nekatere vrste medu že naravno bolj kisle.

Diastazno število

Prav tako je pomembno merilo kakovosti tudi diastazno število (DN), ki je odvisno od shranjevanja in segrevanja medu in je zato pomemben kazalec za določanje svežosti in pregrevanja medu. Čeprav je naravni razpon delovanja diastaze velik, je po standardu najnižje diastazno število 8. V dolgoletnih pregledih medu, ki jih je izvajal IHA, je imelo več kot 92 odstotkov vzorcev medu v sodih (približno 20 tisoč) in več kot 88 odstotkov vzorcev medu v kozarcih za prodajo na drobno (približno 1000) diastazno število večje od 8. Pri obravnavi rezultatov dia-

staze je treba upoštevati, da imajo nekatere vrste sortnega medu naravno nizko diastazno število. Čeprav je spodnja meja diastaze v obeh osnutkih enaka, se v praksi med njima pojavi pomembna razlika: norma iz Kodeksa se nanaša na med po obdelavi in mešanju, norma Direktive EU pa na življenjsko dobo medu v prodaji na drobno. Glede na to, je norma Direktive EU strožja, ker se diastazno število zmanjšuje s skladiščenjem.

Vsebnost hidrometilfurfurala (HMF)

Ta kakovostni dejavnik je eden najpomembnejših kazalcev za določanje svežosti in pregrevanja medu. V svežem medu hidrometilfurfurala tako rekoč ni. Povečevati se začne s skladiščenjem, ker je odvisen od vrednosti pH v medu in temperature, pri kateri ga skladiščimo. Nekatere evropske čebelarске zveze (Nemčija, Belgija, Italija, Avstrija, Španija) tržijo del svojega medu kot »kakovostni med« z zgornjo mejo 15 mg HMF/100 g medu. V mednarodni trgovini se je kot zadovoljliva izkazala zgornja meja 40 mg HMF/100 g medu. V pregledih medu v okviru IHA je v zadnjih desetih letih več kot 90 odstotkov vzorcev medu v sodih (približno 30 000) in več kot 85 odstotkov vzorcev medu v kozarcih za prodajo na drobno (približno 2000) vsebovalo manj kot 30 mg HMF/100 g medu. Kodeks predlaga največ 60 mg HMF/100 g medu. Predlog za zvišanje zgornje meje temelji na izkušnji, da se količina HMF povečuje s skladiščenjem, zlasti na območjih s toplejšim podnebjem. Zadnji predlog standardov v Direktivi EU zahteva zgornjo mejo 40 mg HMF/100 g medu, ker je ta meja za evropske razmere najustreznejša. Kakor pri diastazi se osnutka razlikujeta tudi na tem področju: norma Kodeksa se nanaša na med po obdelavi in mešanju, norma Direktive EU pa na življenjsko dobo medu v prodaji na drobno. Glede na to je torej norma Direktive EU strožja, kajti HMF se s skladiščenjem povečuje.

PREDLOG ZA NOV MEDNARODNI STANDARD

Elektrolitska prevodnost

Prevodnost je dobro merilo za določanje botaničnega izvora medu in zdaj se je namesto merjenja vsebnosti pepela že uveljavila pri stalnih pregledih medu. Meritve prevodnosti temeljijo na vsebnosti pepela in kislosti medu; čim večja je vsebnost, večja je tudi prevodnost. Med vsebnostjo pepela in elektrolitsko prevodnostjo obstaja linearna odvisnost:

$$C = 0,14 + 1,74 A$$

(C = elektrolitska prevodnost v mS/cm, A = vsebnost pepela v g/100 g medu).

Pred kratkim so bili objavljeni obsežni podatki o prevodnosti več tisoč vrst medov v prodaji na drobno. Glede na te podatke predlagamo, da bi morale vrste cvetličnega medu in mešanice cvetličnega medu z medom iz mane imeti manj kot 0,8 mS/cm, medovi iz mane in kostanjev med pa več kot 0,8 mS/cm (glej Tabelo 2). Izjeme so le *Arbutua*, *Bank-*

sia, Erica, Leptospermum, Melaleuca, Eucalyptus, Tilia ter mešanice iz teh vrst medov, ker imajo zelo različne vrste prevodnosti.

Merjenje prevodnosti je preprosto in hitro, zanj pa ne potrebujemo dragih aparatov. To je še posebej primerno in zelo razširjeno merilo za razlikovanje cvetličnih medov od medov iz mane, pa tudi za določanje sortnih vrst medov. Prav zato priporočamo uvedbo mednarodnega standarda za prevodnost.

Vsebnost specifičnih sladkorjev

Upoštevač pred kratkim objavljene podatke, lahko predlagamo splošne standarde za najnižjo vsebnost fruktoze in glukoze skupaj; ta je 60 g/100 g medu za cvetlični med in 45 g/100 g medu za medove iz mane (Tabela 2). Ta standard izpolnjuje več kot 99 odstotkov analiziranega medu. Pri saharozi je zadeva bolj zapletena. Splošni standard 5 g/100 g izpolnjuje 99 odstotkov medov, izjema pa so sorte vrste medov, kot so *Banksia*, *Citrus*, *Hedysarum*, *Medicago* in *Robinia* z 10 g/100 g in vrste *Lavandule* s 15 g/100 g. Vsebnost fruktoze in glukoze skupaj je zelo podobna vsebnosti reducirajočih sladkorjev, in sicer zato, ker fruktoza in glukoza predstavljata več kot 90 odstotkov vseh reducirajočih sladkorjev. Prav tako so zelo podobne tudi v Kodeksu predpisane minimalne vrednosti reducirajočih sladkorjev ter fruktoze in glukoze. Po drugi strani pa sta si zelo podobni vrednosti saharoze pred invertiranjem in po njem. Izvzeti so le medovi iz mane in nekatere vrste avstralskih in novozelandskih medov, vendar o njih nimamo podatkov o specifičnih sladkorjih.

Uvedba standarda vsebnosti specifičnih sladkorjev ima pri pregledu medu tudi druge prednosti. Razmerje med glukozo in fruktozo ter koncentracija saharoze sta dobro merili za določanje vrst sortnih medov. Prav tako je vsebnost drugih sladkorjev, kot sta npr. melecitoza in maltotrioza, kazalec vsebnosti mane v medu. Spekter specifičnih sladkorjev omogoča tudi dokazovanje ponarejenega medu.

DODATNI DEJAVNIKI KAKOVOSTI

Tudi zunaj mednarodnih standardov za med obstaja nekaj koristnih meril za določanje kakovosti medu.

Delovanje invertaze

Delovanje invertaze je odvisno od toplote in nepravilnega skladiščenja, zato to merilo uporabljamo

kot kazalec svežosti medu. Invertazno število (IN) svežega in nepregretega medu naj bi bilo večje od 10; za vrste medu z manjšim delovanjem encimov pa je priporočljivo, da je invertazno število večje od 4. Čeprav je razpon invertaznega delovanja velik, se je kot merilo kakovosti izkazal kot zelo koristen. Standard invertaznega števila uporabljajo za določanje svežosti nekatere čebelarke zveze v Nemčiji, Belgiji in Španiji.

Vsebnost prolina

Vsebnost prolina je merilo za določanje zrelosti medu, včasih pa tudi za odkrivanje mešanja manj kakovostnega medu z bolj kakovostnim. Za pristen med je najnižja vsebnost prolina 180 mg/kg medu. Treba pa je upoštevati, da različne vrste medu vsebujejo različno količino prolina.

Specifična sučnost

Splošna vrednost optične sučnosti je rezultat vrednosti različnih sladkorjev v medu. Specifično sučnost dandanes merijo v Grčiji, Italiji in Veliki Britaniji za razlikovanje med cvetličnimi medovi in medovi iz mane. Ugotovili so, da so vrednosti optične sučnosti italijanskih cvetličnih medov negativne, nasprotno pa imajo medovi iz mane pozitivno vrednost. Ali je ta metoda uporabna tudi za druge države, pa bo treba še raziskati.

SKLEP

Članek na kratko povzema najnovejše vedenje o dejavniki kakovosti, ki naj bi jih vsebovali mednarodni standardi za določanje kakovosti medu. Ker vsi ti dejavniki veljajo za cel svet, ne morejo zadovoljiti kakovostnih standardov v posameznih državah. Nekatera merila so veljavna le v nekaterih državah in so zato lahko posebej določena. Nekateri evropske čebelarke zveze določajo strožja kakovostna merila za med, ki so v prodaji pod njihovo znamko. Tako so določile, na primer, zgornjo mejo 17,5 do 18,5 odstotka za vsebnost vode v medu, 15 mg/kg za vsebnost HMF in invertazno število 10.

Poleg meril o sestavi medu specializirani laboratoriji za med uporabljajo še številna druga merila za določanje botaničnega in geografskega izvora in za določanje sortnih medov. IHC si je zastavil nalogo, da bo sestavil in uskladi zgoraj omenjene metode in merila. Zdaj namreč nekatere kakovostna merila veljajo le za sorte medove v nekaterih državah, v mednarodni trgovini z medom pa uradni niso priznana.

Tabela 1

KAKOVOSTNI STANDARD ZA MED GLEDE NA OSNUTEK CL 1998/12-S KODEKSA O ŽIVILSKIH STANDARDIH IN GLEDE NA OSNUTEK DIREKTIVE EU 96/0114 (CNS)

KAKOVOSTNA MERILA	Osnutek Kodeksa	Osnutek Direktive EU
Vsebnost vode		
Splošno	≥ 21 g/100 g	≥ 21g/100g
Resa, detelja	≥ 23 g/100 g	≥ 23g/100g
Industrijski ali pekovski med	≥ 25 g/100 g	≥ 25g/100g

KAKOVOSTNA MERILA	Osnetek Kodeksa	Osnetek Direktive EU
Vsebnost reducirajočih sladkorjev pred invertazo Medovi z izjemo spodaj omenjenih: medovi iz mane ali mešanice cvetličnih medov in medov iz mane <i>Xanthorrhoea pr.</i>	≥ 65 g/100 g ≥ 45 g/100 g ≥ 53 g/100 g	≥ 65 g/100g ≥ 60 g/100g ≥ 53 g/100g
Vsebnost saharoze pred invertazo Medovi z izjemo spodaj omenjenih: Robinia, Lavandula, Hedysarum, Trifolium, Citrus, Medicago, Eucalyptus cam., Euchryphia luc., <i>Banksia menz.</i> , * <i>Rosemarinus</i> , ** Calothamnus an., Eucalyptus scab., <i>Banksia gr.</i> , <i>Xanthorrhoea pr.</i> , medovi iz mane, mešanice medu iz mane in cvetličnega medu	≥ 5 g/100 g ≥ 10 g/100 g ≥ 15 g/100 g	≥ 5 g/100g ≥ 10 g/100g
Vsebnost v vodi netopnih snovi Splošno Prešan med	$\leq 0,1$ g/100 g $\leq 0,5$ g/100 g	$\leq 0,1$ g/100g $\leq 0,5$ g/100g
Vsebnost pepela Splošno Medovi iz mane ali mešanice medu iz mane in cvetličnega medu ali kostanjev med	$\leq 0,1$ g/100 g $\leq 1,2$ g/100 g	$\leq 0,1$ g/100g $\leq 1,2$ g/100g
Kislost	≤ 50 meq/kg	≤ 50 meq/kg
Diastazno število (Schadova lestvica po obdelavi in mešanju) – Kodeks Splošno za med v prodaji na drobno (EU) z majhnim delovanjem encimov	≤ 8 ≤ 3	≤ 8 ≤ 3
Vsebnost HMF Po obdelavi in/ali mešanju (Kodeks) Za preostale medove v prodaji na drobno (EU)	≥ 60 mg/kg	≥ 40 mg/kg

* Osnetek Direktive EU govori o medovih iz mane in mešanicah medov iz mane in cvetličnih medov, akacije, Banksie in Citrusa.

** IHC predlaga, naj bi na seznam uvrstili tudi med iz rožmarina (glej tekst).

Tabela 2

VSEBNOST SLADKORJA IN ELEKTROLITSKA PREVODNOST: PREDLOG NOVEGA STANDARDA ZA MED

Predlagana nova kakovostna merila	Predlagana vrednost
Fruktoza in glukoza skupaj: Cvetlični medovi Medovi iz mane ali mešanice medu iz mane in cvetličnega medu	≤ 60 g/100 g ≤ 45 g/100 g
Saharoz: Medovi z izjemo spodaj navedenih: Banksia, Citrus, Hedysarum, Medicago, Robinia, Rosmarinus Lavandula	≥ 5 g/100 g ≥ 10 g/100 g ≥ 15 g/100 g
Elektrolitska prevodnost Cvetlični medovi z izjemo spodaj navedenih medov in mešanic z njimi; mešanice medov iz mane in cvetličnih medov; medovi iz mane, kostanjev med z izjemo spodaj navedenih medov in mešanic z njimi: <i>Arbutus</i> , <i>Banksia</i> , <i>Erica</i> , <i>Eucalyptus</i> , <i>Eucryphia</i> , <i>Leptospermum</i> , <i>Melaleuca</i> , <i>Tilia</i>	$\geq 0,8$ mS/cm $\leq 0,8$ mS/cm



Iz društvenega življenja

PRAZNOVANJE ČLANOV ČEBELARSKEGA DRUŠTVA KARAVANKE BEGUNJE

Miro Prešeren

Čebelarji iz Begunj na Gorenjskem so 5. septembra lani znova praznovali pri znanem čebelarju Juliju Arhu na Mlaki. Zbralo se je veliko število članov in njihovih družinskih članov. Med drugim so se pogovorili tudi o problemih čebelarstva na Gorenjskem.

Srečanje se je začelo v lepem sončnem popoldnevu in uspešno končalo v večernih urah.

Predsednik društva je v uvodu predlagal, da bi med svoje nove člane najprej sprejeli čebelarski naraščaj. Pravila društva v prvi alineji 4. člena določajo, da se mora društvo zavzemati in skrbeti za izobraževanje mladega rodu oziroma podmladka. Že maja lani so sprejeli sklep o povezavi z O snovno šolo Begunje in spodbujanju medsebojnega sodelovanja. V pogovoru z vodstvom šole sta sodelovala Jože Šmit in Miro Prešeren. Vodstvo je vsestransko podprlo predlog za organiziranje čebelarskega krožka. Vanj se je prijavilo sedem osnovnošolcev. Že v tem šolskem letu so začeli delati pri čebelnjaku Jožeta Šmita. Čebelarsko društvo Karavanke se zahvaljuje vodstvu osnovne šole v Begunjah za pomoč in sodelovanje pri delu z mladimi.

Predsednik društva je na tem zboru čestital vsakemu novemu mlademu članu posebej, vsem skupaj pa zaželel plodovito delo in uspešno čebelarsko usposabljanje.

Sledila je slovesna podelitev priznanj članom, in sicer naslova častnega člana z izročitvijo listine častni naslov in plakete čebelarja. Čebelarsko društvo ima redne in častne člane, je zapisano v pravilniku društva. Srečanje članstva na Mlaki pri Begunjah je bila priložnost za razglasitev in potrditev sklepa upravnega odbora društva, sprejetega 20. aprila 1999. Tedaj je bil namreč sprejet predlog predsednika društva za razglasitev Cirila Jalna za častnega člana društva.

Gospod Ciril Jalen se je rodil leta 1919 na Rodinah pri Begunjah in je uspešno čebelaril več kot 60 let. V utemeljitvi je zapisano, da ima več izkušenj kot cela čebelarska četa. G. Ciril ni samo čebelar, je tudi mojster čebelarstva, je prijatelj Čebelarskega društva Begunje, dober poznavalec zgodovine čebelarstva na tem območju, je tudi odličen vzrejevalec matič in odločen zagovornik »kranjske sivke«, poleg tega pa je zelo navezan na domač teren in domače društvo. Pred tridesetimi leti je bil med ustanovitelji zdajšnjega društva, ki se mu obeta lepa prihodnost. Vseskozi se zavzema in sodeluje pri projektu varovanja območja kranjske sivke in vsestransko podpira razvoj čebelarskega centra, ki ga nekateri zavirajo, na splošno pa ga čebelarji

podpirajo in želijo pri tem tudi pomagati. Listino častnega člana je g. Cirilu Jalnu ob njegovi 80-letnici, več kot 60-letnici čebelarjenja in 30-letnici vzreje kranjske sivke na Zelenici v Karavankah izročil dolgoletni član društva g. Julij Arh. Vsi navzoči so ga toplo in z dolгим aplavzom pozdravili in mu čestitali za njegov visoki jubilej. Zaželeli so mu še okroglo 100-letnico.

Za vse spodbudne besede in čestitke se je gospod Ciril Jalen toplo zahvalil ter v spomin prejel še posebno čebelarsko plaketo.

Poleg tega je ob tej priložnosti posebno plaketo društva za vestno delo prejel naš član g. Jablan Milič. Tudi njega je za dobitnika plakete predlagal predsednik društva na seji upravnega odbora, 20. aprila 1999.

G. Jablan Milič je že dolga leta član društva, več let pa je društveni gospodar in predsednik komisije za zdravstveno varstvo čebel. Te in tudi druge naloge opravlja izjemno skrbno in prizadevno, s tem pa dokazuje, da je zaveden član društva. Pomaga pri vseh delih, tudi fizičnih, v vsakem času in nikoli ne odreče pomoči. Dejavno se udeležuje vseh društvenih akcij, čeprav živi kar precej stran od kraja, v katerem je sedež društva. Lahko je zgled vsem drugim članom.

G. Miliču je plaketo vestnega sodelavca oz. člana čebelarskega društva izročil predsednik društva in mu ob tem iskreno čestital.

S tem je predsednik želel pozvati tudi druge člane, naj se dejavno vključijo v delo pri čebelarskem društvu, saj bo društvo ponosno nad njihovimi uspehi in jih bo tudi v prihodnje nagrajevalo.



Častni član društva je ob 80-letnici življenja postal znani vzrejevalec g. Ciril Jalen.

80 LET ČEBELARSKEGA DRUŠTVA DOLSKO

Čebelarsko društvo Dolsko je 8. maja 1999 praznovalo 80-letnico organiziranega delovanja na območju vzhodnega dela Ljubljanske kotline, natančneje, na območju med Ribčami in Šentjakobom ter Jančami in Križevsko vasjo.

V Galeriji 19 v Dolskem smo pripravili bogato in zelo zanimivo čebelarsko razstavo, na kateri smo z razstavnimi eksponati in fotografijami prikazali čebelarstvo od njegovih začetkov do današnjih dni. Razstavne eksponate, kot so panjske končnice, stara orodja in oprema ter starinske skrinje, na katerih so bili predmeti predstavljeni, so v celoti prispevali člani našega društva. Razstava je bila odprta osem dni, obiskalo pa jo je nekaj več kot tisoč obiskovalcev, in to tako osnovnošolci iz bližnjih šol kot tudi čebelarji iz sosednje Avstrije. Vsakemu obiskovalcu razstave smo ponudili medene slaščice in pijačo, tisti, ki jih je zanimala zgodovina čebelarstva v Dolski dolini, pa so si lahko kupili barvni zbornik o 80 let trajajoči zgodovini čebelarstva v Dolskem. Gradivo zanj je pripravil častni predsednik ČD Dolsko g. France Mihelčič, žal pa izida ni dočkal, zato smo zbornik posvetili njegovemu spominu.

Kulturni in družabni program smo začeli z Zdravljico, ki so jo zapeli Fantje iz Dola. Predsednik društva g. Ivan Mlakar je v slavnostnem govoru orisal začetke čebelarske organizacije v naši dolini in navedel vse pomembne mejnike v razvoju ČD Dolsko, zlasti pa vse zagnane organizatorje. Med njimi je še posebej poudaril dolgoletno zelo uspešno predsednikovanje pokojnega Franceta Mihelčiča. Zahvalil se je vsem, ki so s požrtovalnim delom pripravili razstavo, kulturni program, zbornik, pogostitev udeležencev in vse donatorje, ki so prispevali denarna in druga sredstva za uspešno izvedbo proslave in razstave. Med najbolj radodarnimi so bile domača občina Dol, saj je prispevala denar za tiskanje zbornika, domačija Pri Krač, ki je brezplačno odstopila prostore za razstavo, in seveda pridne žene čebelarjev, ki so pripravile veliko sladkih dobrot in jih ponudile obiskovalcem. V kulturnem programu so z recitali in »frajtonarico« nastopili osnovnošolci iz Dolskega in citrar Rado Kokalj iz Vrhpolja, ozadje odra pa so popestrili praporščaki iz osmih sosednjih in prijateljskih čebelarskih društev.

Ob slovesnem jubileju so društvu s kratkimi govori in priložnostnimi darili čestitali župan občine Dol g. Anton Jemec – v svoji čestitki je poudaril, da je društvo za svojo delavnost prejelo občinsko nagrado – Janez Mihelič, ki je v imenu Čebelarske zveze Slovenije društvu izročil odličje Antona Janše II. stopnje, ter predstavniki sosednjih čebelarskih društev Litija, Moravče, Domžale, Polje, Sevnica in iz avstrijskega Velikovca. Na slovesnosti je predsednik ČD Dolsko podelil odličja in priznanja najzaslužnejšim članom in drugim, ki so pripomogli k napredku društva. Posebno priznanje je prejel tudi najstarejši član našega društva g. Jakob Kralj.

Po končani slovesnosti so si navzoči ogledali čebelarsko razstavo v Galeriji 19 in zunaj nje, kjer so bili razstavljeni »lojtnik« s kranjiči in AŽ panji, prikolici in tovornjaka za prevoz čebel. Potem so žene naših članov vse navzoče pogostile z dobrotami, ki so jih pripravile same, in tudi s tistimi, ki so jih prispevali sponzorji in donatorji, tako da slovesnosti nihče ni zapustil lačen ali žejen.

Milan Runtas



VABILO NA OBČNI ZBOR ČD SEVNICA

Čebelarsko društvo Sevnica vabi na občni zbor, ki bo v soboto, 15. januarja 2000, ob 16. uri v hotelu Ajdovec v Sevnici. Po občnem zboru bo dr. vet. med. Drago Goručan predaval o novostih pri zatiranju čebeljih boleznih. Z zakusko za vse navzoče bomo zaznamovali tudi 90-letnico Franca Stoparja.

Tajnik Viktor Kladnik

VOLITVE 2000

Upravnemu odboru ČZS bo leta 2000 potekel štiri-letni mandat, zato je na svoji 11. redni seji, ki je bila 23. oktobra 1999, sprejel naslednje sklepe:

– V skladu s 24. členom Pravil ČZS upravni odbor razpisuje volitve v organe ČZS; volitve bodo na volilnem občnem zboru aprila 2000.

– Čebelarska društva, ki so člani ČZS, naj pisne

predloge za kandidate za predsednika, upravni in nadzorni odbor ter za častno razsodišče pošljejo ČZS najpozneje do 29. februarja 2000.

– Upravni odbor ČZS bo iz imen predlaganih kandidatov sestavil in sprejel kandidatne liste za volitve predsednika, člane upravnega in nadzornega odbora ČZS ter častnega razsodišča najpozneje do 5. marca 2000.

V 19-članskem upravnem odboru ČZS, v skladu s 24. členom Pravil ČZS, zastopa interese čebelarjev posameznih območij naslednje število predstavnikov: ljubljansko 3, gorenjsko, celjsko, podravsko in pomursko po 2, primorsko, obalnoкраško, notranjsko, dolensko, zasavsko, posavsko, koroško in belokrajnsko pokrajino oz. volilno okrožje pa po eden. Ker je zastopanje in predstavljanje interesov čebelarjev iz posamezne pokrajine stvar čebelarških društev – članov ČZS iz določene pokrajine, je pametno, da na regijskem posvetu, ki ga mora sklicati član upravnega odbora ČZS iz določene regije, uskladite oz. določite skupnega predstavnika(-ke) za člana upravnega odbora ČZS. Vašo regijo bo zastopalo čebelarško društvo, ki je na vrsti za zastopanje določene regije, in to bo delegiralo svojega predstavnika. Nes-pametno bi bilo, da bi morali vsi delegati, ki ne poznajo »vaših« kandidatov na volilnem občnem zboru voliti ene-

ga predstavnika izmed npr. treh »vaših« kandidatov.

Zgoraj napisano pa seveda ne velja za kandidate za predsednika, člane nadzornega odbora in častnega razsodišča ČZS, ker v te organe pač ne morejo biti izvoljeni predstavniki iz vsake regije, saj je predsednik le eden, članov pa je po pet. Vsaka regija lahko za ti dve telesi in v komisije ČZS predlaga enega ali več kandidatov, izmed njih pa bo nove člane na svoji prvi seji imenoval novi upravni odbor.

Vsem ČD smo v javno obravnavo poslali osnutek novih Pravil ČZS. Prosimo za vaše pripombe. Sicer pa bi bilo tudi za to dobro, da jih uskladite v okviru regije, veseli pa bomo tudi posameznih pripomb in predlogov. Le s skupnimi močmi bomo sestavili taka pravila, ki bodo zadovoljila najširši krog čebelarških društev, včlanjenih v ČZS.

Tajništvo

SEDEMNDESET LET ZGODOVINE IN RAZVOJA ČEBELARSTVA V VELENJU

Letos, ko Mestna občina Velenje praznuje 40-letnico mesta Velenja, praznuje Čebelarско društvo »Mlinšek« Velenje 70-letnico svojega obstoja. Pred sedemdesetimi leti so bili ustanovni člani čebelarškega društva:

- Franc Mlinšek, učitelj, predsednik društva,
- Ariton Bratkovič, šolski upravitelj, tajnik in blagajnik društva,
- Jože Jan, podpredsednik društva in
- Alojzij Mežan, odbornik.

Čebelarška podružnica Čebelarškega društva za Slovenijo je bila ustanovljena predvsem zaradi želje po napredku, saj so se ustanovitelji zavedali, da bodo le tako lahko strokovno napredovali. Čebelarji so med drugim želeli z uvedbo AŽ panjev posodobiti svoje čebelnjake.

Kakor številna druga društva je tudi Čebelarско društvo Velenje doživljalo v obdobju svojega obstoja tako vzpone kot padce. Težave v društvu je kar nekaj desetletij uspešno razreševal dolgoletni predsednik Franc Mlinšek, učitelj oz. pedagog z veliko začetnico, etnolog, knjižničar, čebelar, človek s pesniško dušo in velik rodoljub svojega naroda.

Čebelarški kolega Oto Blatnik, ki je delal z njim do njegove smrti, se ga takole spominja: »Vedno je poudarjal pridnost in marljivost čebel. Po več kot štidesetih letih čebelarjenja jim je še sam postal podoben: tih, marljiv in varčen. Čebelarškemu društvu ni bilo treba niti dinarja porabiti za pošto. Vabila je sam napisal in jih tudi sam raznosil, tudi potem, ko je bil že zelo bolan in star.«

Predlog, da bi dobil »zlato« Janševo priznanje, je zaradi osebne skromnosti zavrnil. Zaradi omenjenih vrlin Franca Mlinška se je društvo pred leti poimenovalo Čebelarско društvo »Mlinšek« Velenje.

V letu, ko praznujemo 70-letnico obstoja našega

društva, smo čebelarji na občnem zboru med drugim sprejeli sklep, da bomo dostojno zaznamovali ta pomemben jubilej.

Zadali smo si nalogo, da bomo izdali bilten, ki bo prikazal 70 let zgodovine in razvoja čebelarstva v Velenju.

Ker naše društvo že številna leta skrbi tudi za podmladek (naši čebelarji vodijo čebelarške krožke na osnovnih šolah), se je v tem jubilejnem letu odločilo znova oživiti čebelarški krožek na osnovni šoli v Plešivcu, podružnični šoli Osnovne šole Mihe Pintarja v Velenju.

Da je delo čebelarških krožkov uspešno, med drugim tudi dokazuje, da je Čebelarška zveza Slovenije lani ekipi čebelarškega krožka na osnovni šoli v Šentilju podelila srebrno priznanje. Krožek vodita Milena Verboten in Jože Kolmanič.

Z lastnikom zemljišča, na katerem smo postavili čebelnjak, ki bo omogočil tudi delo čebelarškemu krožku osnovne šole v Plešivcu, smo se dogovorili za sovlaganje v objekt in opravili več kot 250 ur prostovoljnega dela. Gradbeni material je prispeval lastnik zemljišča.

Ob 70-letnici Čebelarškega društva »Mlinšek« smo septembra letos pripravili prireditev z bogatim kulturnim programom. Za glasbeno dogajanje so poskrbeli: Zračni kvartet Kanta, pevski zbor Kajuh iz Velenja, Konovski štrajharji in Fantje z Graške Gore.

Program se je začel z odprtjem čebelnjaka v Plešivcu in nadaljeval v Gasilskem domu v Škalah. Pozdravni govor je imel dolgoletni predsednik društva Martin Meško. Sledil je govor župana občine Velenje Srečka Meha. Slavnostni govor je imel predstavnik Čebelarške zveze Slovenije Anton Rozman in našemu društvu ob tej priložnosti izročil srebrno priznanje Čebelarške zveze Slovenije. Za priznanje se tako Zvezi kot g. Rozmanu lepo zahvaljujemo.



Dvorana v Velenju je ponudila gostoljubje tamkajšnjim čebelarjem, ki so praznovali visok jubilej društva.

Sledila je podelitev odličij Antona Janše in priznanj zaslužnim čebelarjem. Odličja je dobilo šestnajst čebelarjev. Prireditve so se udeležili tudi otroci Franca

Mlinška, saj so se hvaležno odzvali na naša vabila. Upravni odbor, verjetno pa tudi drugi čebelarji, smo veseli, da smo uspešno pripravili in izvedli proslavo.

V biltenu »Sedemdesetih let zgodovine in razvoja čebelarstva v Velenju«, za katerega je gradivo zbral predsednik Martin Meško in ga tudi napisal, smo mlajšim čebelarjem prikazali prehojeno pot društva, ta pa ni bila vedno lahka, podobno kot ni tudi danes, saj družba še vedno nima dovolj posluha za čebelarstvo.

Če je Franc Mlinšek nekoč osebno raznašal vabila, da je prihranil društvu poštno stroške, dandanes predsednik društva in člani upravnega odbora opravljajo telefonske pogovore in tudi marsikateri prevoženi kilometer na lastne stroške, da prihranijo društvu kakšen tolar. Tako se uspešno nadaljujeta tradicija in dobro delo društva.

Upravni odbor ČD Velenje

ČD TURNIŠČE IN DRUŠTVENI ČEBELNJAK

Lepo vreme je bilo in sonce je še prijetno grelo, ko smo v soboto, 25. septembra, spontano pripravljali odprtje društvenega čebelnjaka. Ta dan se nam je uresničila dolgoletna želja imeti društveni čebelnjak. Priprave zanj so se začele že kar pred desetimi leti, ko smo začeli zbirati finančna sredstva, dokumente in tudi material. Pri tem delu je bil zlasti neutruđen naš dolgoletni predsednik Albert Brenkovič, a mu je usoda preprečila, da bi se udeležil tudi otvoritve. Nekoliko preveč časa smo porabili za pridobitev različnih soglasij in dovoljenj.

Letošnje poletje smo končno smeli zavihati roka ve in lotili smo se dela. Opravili smo veliko prostovoljnega dela, eni manj, drugi več. Delali smo z velikim veseljem, vsak po svojih zmožnostih, vendar dela skoraj ni hotelo zmanjkati. Pomagali so nam tudi prijatelji oz. sponzorji in nekatere občine, na katere mejimo, nekaj pomoči pa še pričakujemo oziroma nam je obljubljene, saj bi potrebovali še marsikaj.

In kje smo si postavili čebelnjak?

Morda bo kdo pripomnil, ali si niste mogli izbrati ustreznjega kraja. Verjetno bi res lahko našli primernejšega, vendar za to nismo dobili dovoljenja. Nameravali smo ga postaviti na zemljišču nekdanjega turniškega gradu v Turnišču. Kot je znano, bo tam zrasla nova kmetijska srednja šola, verjetno pa bo ob njej tudi čebelnjak.

Naš čebelnjak stoji odmaknjen od naselja, v čistem naravnem okolju. Postavljen je na majhni jasi, okrog njega pa raste akacijev gozdčiček, v bližini Lancove vasi na eni in Draženc na drugi strani. Kolikor bolj so se dela bližala koncu, toliko bolj nam je kraj postajal prijetnejši. Ni nam žal za vložen trud, saj sodimo k naravi in upamo, da objekt ne posega

v harmonijo narave, sence dreves, poljske poti, žvrgolenje ptic, topel vetrič in vonj cvetov.

Čemu bo namenjen?

Da si bomo najprej čebelarji sami vlivali voljo za nadaljnje čebelarjenje, saj vemo, kakšne so težave v tej dejavnosti. Ne bomo delali samo sami sebi korist, vedno znova moramo govoriti o koristi vseh nas. V čebelnjaku bomo pripravili delovne pogovore, družabna srečanja, srečanja z drugimi čebelarji in okoljevarstveniki. Bližnjim osnovnim šolam bomo ponudili možnost za izvedbo naravoslovnih dni. In v teh mladih glavicah bomo morda vzbudili nekoliko več ljubezni do narave, da se tehtnica ne bi preveč nagnila v nasprotno smer.

Vemo, da narava človeka lahko samo pomirja. Tako pomirjeni smo bili tudi vsi, ki smo se udeležili odprtja društvenega čebelnjaka. V svojih govorih so nam zaželeli veliko zadovoljstva pri delu s čebelami in skupnem društvenem delu, med drugimi tudi predsednik



Zbranim govori predsednik Občinske zveze čebelarških društev gospod Ivan Vojsk.

Foto: Jože Šafransko

ČD Turnišče Slavko Čeh, predsednik Občinske zveze čebelarških društev Ivan Vojsk, predsednik Čebelarškega društva Ptuj Srečko Rupnik pa v imenu svojega društva in v imenu Čebelarške zveze Slovenije.

Nekaj lepih slovenskih ljudskih pesmi je zazvenelo iz grl tria Folklornega društva Lancova vas in z

njimi so popestrili ta prekrasen dan. Ne samo lep, kakršen je bil na zunaj, ampak lep tudi sicer, saj smo bili zadovoljni, ker nam je uspelo uresničiti našo dolgoletno željo, lep zaradi prijetnih spominov, zaradi srečanja s člani in pričakovanimi gosti.

Tajnik ČD Turnišče: Jože Šafranko

KAMNIŠKI ČEBELARJI NA OBISKU V ILIRSKI BISTRICI

V lepem sončnem jutru smo se kamniški čebelarji 11. septembra odpeljali na obisk v Ilirsko Bistrico, rojstni kraj velikega čebelarja Antona Žnideršiča. Ilirskobistriškim čebelarjem smo želeli vrniti obisk in hkrati podrobneje spoznati njihov kraj, v katerem je živel tudi znani slovenski čebelar. Obisk pa je bil namenjen tudi izmenjavi izkušenj in pogovoru o težavah pri čebelarjenju.

Na odcepu za Prem so nas že čakali čebelarji s predsednikom društva Ivanom Suštarjem in nas lepo pozdravili, nato pa smo se skupaj odpravili na premski grad, kjer so nas sprejeli predstavniki turističnega društva Prem in nas obdarili z doma izdelanimi cvetovi. Po ogledu gradu smo si na nasprotnem griču ogledali zanimivo cerkev z bogatimi freskami. Prav med našim obiskom so jo še obnavljali.

Sledil je obisk velikega čebelarja g. Franca Zadnika v Kivolčah, kjer so nam gostitelji pripravili izjemno prijazen sprejem. Prisrčno nas je pozdravil predsednik društva g. Ivan Šuštar in nam zaželel prijetno počutje. Seznanil nas je z delom tamkajšnjega društva, ki je zelo aktivno. Še zlasti nas je presenetil podatek, da so v društvo včlanjeni skoraj vsi čebelarji na tem območju.

Za prisrčen sprejem in pogostitev se je v imenu kamniških čebelarjev zahvalil tajnik Matija Jenko in ob tej priložnosti sta si gostitelj in gost izmenjala spominska darila.

Med čebelarji je stekla zanimiva razprava o čebelarških težavah, zlasti o načinu in uspešnosti zdravljenja varoze. O tem nas je posebej podrobno sez-



Sprejem na gradu v Premu je bil zelo prijateljski.

nanil g. Zadnik. Kamniški čebelarji smo si z zanimanjem ogledali tudi izpopolnjene AŽ panje na njihovem stojišču.

Ob bogato obloženih mizah, ki so se šibile pod dobrotami, ki so jih pripravile žene ilirskobistriških čebelarjev, je vladalo zelo prijetno prijateljsko razpoloženje. Kljub temu je bilo treba vstati, če smo želeli še kaj videti.

Popoldanski del obiska je bil namenjen ogledu znamenitosti Ilirske Bistrice. G. Vojko Čiligoj nas je seznanil z nastankom in razvojem mesta. Ogledali smo si rojstno hišo Antona Žnideršiča, najbolj znanega po njegovem AŽ panju, ki ga čebelarji uporabljajo že skoraj sto let. Zelo zanimiv je tudi v celoti ohranjen Hladnikov mlin. Posebej zanimiv je stari del mesta »Sibirija«; tam je nekaj še zelo lepo ohranjenih hiš, sicer pa so v tem delu nekoč obratovale vodne žage, značilne za ta kraj.

Po končanem ogledu mesta smo odšli še v »Park velikih mož«, kjer stoji tudi doprsni kip Antona Žnideršiča, ki je na sploh veliko pripomogel tudi h gospodarskemu napredku Ilirske Bistrice.

Po bogatem celodnevem programu našega izleta – zasluga za to gre predvsem predsedniku g. Suštarju, tajnici društva in ge. Suštarjevi – so za nas pripravili zaključek srečanja v gostilni Kovačič in tam smo se v prijetnem ozračju in ob zvokih harmonike poslovili od naših gostiteljev.

V imenu kamniških čebelarjev se še enkrat zahvaljujem čebelarjem iz Ilirske Bistrice za prekrasen sprejem in želim, da bi medsebojne stike ohranili in poglobili ob prihodnjem srečanju v Kamniku.

Matija Jenko



Kamniški čebelarji s svojimi gostitelji, ilirskobistriškimi čebelarji.



V spomin



ROMAN LESKOVČ

Od pokojnega Romana Leskovca smo se logaški čebelarji skupaj z drugimi poslovili že decembra leta 1998 na gornjelogaškem pokopališču.

Roman je bil rojen leta 1927 v Novem Svetu pri Hotedrščici, pozneje pa se je preselil v Logatec. Do leta 1983 je bil zaposlen v Gozdnem gospodarstvu Logatec, takoj po upokojitvi pa je začel čebelariti. Sprva je imel dva panja, iz leta v leto pa je povečeval število naseljenih panjev. Roman je zelo rad prisluhnil predavanjem o čebelah, upošteval pa je tudi mnenja izkušenih čebelarjev. Pri čebelarjenju mu je izdatno pomagala žena, oba pa sta skrbela, da so čebele ostajale zdrave. Zdaj, ko je imel 30 panjev in ko bi ga čebele najbolj potrebovale, se je za vedno poslovil. Pogrešali bomo Romanov prisrčen pogovor o njegovih »muhcah«, njega samega pa ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo društvo Logatec



CIRIL KOSI

Na pragu poletja, prvega junija 1999, smo z žalostjo v srcih spremljali veržejskega čebelarja Cirila Kosija k zadnjemu počitku.

Rojen je bil leta 1927. Vso svojo mladost in zrela leta je preživel v Veržeju. Po poklicu je bil usnar, a je po poroki ta poklic opustil in se lotil kmetovanja. Pri hiši, v katero se je priženil, so gojili čebele že 160 let. Tudi on je od leta 1950 z vso ljubeznijo skrbel za čebele, se strokovno poglobljajl v varstvo in oskrbo čebel ter sam izdeloval panje in satnice. Vedno je rad prisluhnil na pomoč drugim čebelarjem, posebno mlajši generaciji.

Ciril je bil vsestranski: izjemen rokodelec, umen kmetovalec, amaterski kulturni ustvarjalec (igralec, pevec v zboru) in prijeten družabnik. Njegov prispevek v Čebelarški družini Veržej je bil velik tako teoretično kot praktično. Kot član upravnega odbora ČD je pomagal reševati tudi organizacijska vprašanja.

A bolezen nam ga je prehitro vzela – nam čebelarjem, družini in tudi čebelam, ki so med njegovo boleznijo že pridno nabirale spomladanski med. Čebelarji smo mu hvaležni za vso pomoč in skrb.

Čebelarstvo društvo Veržej



NACE VIDRIH

Nenadoma se je pretrgala življenjska nit Naceta Vidriha in poslednjič smo se poslovili od člana nadzornega odbora našega čebelarkega društva. Vrzal, ki je nastala, bomo le stežka zapolnili. Pokojni Nace se je rodil leta 1938 v Tržiču pri Strugah. Med drugo svetovno vojno je še kot otrok izgubil mater. Preživel je torej težavno mladost in je bil večkrat lačen kot sit. Okrog leta 1957 se je preselil na Kočevsko. V Kočevju je končal šolo in se zaposlil. Ko se je leta 1960 poročil, je od očeta dobil prvi panj čebel in tako se je začelo njegovo čebelarjenje. Postopno je povečeval število čebeljih družin in na koncu čebelaril z 21 panji, ki jih je zapustil sinu.

Nace je poleg ljubezni do čebel gojil tudi ljubezen do slikanja in pesnikovanja. Tako je ob 70-letnici društva narisal osnutek jubilejne plakete, spisal pa je tudi besedilo himne čebelarkega društva. Večkrat je bil izvoljen v organe društva. Znal je prisluhni potrebam društva in članov. Za svoje delo v korist društva je prejel jubilejno plaketo in odličje Antona Janše III. stopnje. Na zadnji poti smo ga septembra pospremili z društvenim praporom in poslovičnimi besedami. Žal je Nace ostal le spomin, ta pa ne bo nikoli zbledel.

*Čebelarstvo društvo Kočevje,
predsednik Viktor Pešelj*



ALOJZ PETERLE

Sredi poletja, julija 1999, smo se na Mokronoškem pokopališču poslovili od prijatelja in člana naše družine Alojza Peterleta. Rodil se je 9. julija 1915 na Cikavi pri Trebelnem. Že kot otrok je skupaj z bratoma očetu pomagal čebelariti. Po končani osnovni šoli se je izučil za krojača. Ko je leta 1958 kupil hišo na Mastu pri Mokronogu in se z družino preselil tja, ni imel čebel. Kupil mu jih je sin in spet je užival v čebeljem vrvežu. Od leta 1980 pa je bil tudi član naše družine. Ko ga je bolezen že zelo izčrpala, je rad šel k svojim čebelam in jih opazoval, kajti le dobri opazovalci spoznajo življenje čebel, ki je skrito za stenami panja. Čebelaril je vse do smrti. Vsem, ki smo ga poznali, spoštovali in cenili, bo ostal v trajnem spominu.

Čebelarstvo družina Trebelno – Mokronog



Samo eno leto bomo
pisali 2000.

Naj bo zato to leto
nekaj posebnega tudi za Vas.



Zdravja in sreče Vam
želimo iz



Čebelarstva Božnar
Polhov Gradec





Za mlade čebelarje

SREČANJE MENTORJEV

V soboto, 13. novembra 1999, smo se v prostori Gospodarskega razstavišča zbrali na rednem letnem srečanju mentorji čebelarskih krožkov, srečanja pa sta se udeležila tudi predsednik in tajnik Čebelarke zveze Slovenije. Preden smo začeli obravnavati težave, ki jih imamo pri našem delu, smo vsi mentorji prejeli knjigo Varoza čebel, ki jo je napisal dr. Jože Rihar. Mentorjem krožkov jo je po zaslugi ge. Brede Žle, ki ji je uspelo pridobiti sredstva za plačilo stroškov darila, podarilo ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo.

Predsednik ČZS g. Lojze Peterle je na pobudo mentorjev čestital avtorici delovnega zvezka »Čebela se predstavi« ge. Mariji Mlaker Šumenjak za uspešno delo in za posebno priznanje, ki ga je za najboljši čebelarski učbenik za otroke prejela na svetovnem kongresu APIMONDIE v Vancouveru v Kanadi.

Mentor Vzorčno-izobraževalnega centra za čebelarstvo na DOŠ Prosenjakovci je predstavil delo centra in organizacijo čebelarskega tabora ob koncu šolskega leta. Žal tabor v minulem šolskem letu ni zaživel, ker kljub odlični pripravi ni bilo prijavljenih



Posvet mentorjev za čebelarske krožke v Ljubljani 1999.

dovolj otrok. Mentorji smo se zavezali, da bomo z večjo aktivnostjo v tem šolskem letu zagotovili zadostno število udeležencev tabora. Z organizacijo in potekom izobraževanja čebelarskih mojstrov sta navzoče seznanila pobudnik izobraževanja, predsednik komisije za izobraževanje pri ČZS g. Rozman in kandidat za mojstra g. Matjaž Vehovec. Avtorica nagrajenega učbenika »Čebela se predstavi« ga. Marija Mlaker je predstavila svoj način uporabe učbenika in ga priporočila tudi drugim mentorjem. Po kosilu smo si skupaj ogledali sejem elektronike, na katerem nas je spet prijetno presenetil VIC za čebelarstvo iz Prosenjakovcev.

V popoldanskem delu posveta smo na okrogli mizi pod vodstvom predsednika komisije za krožke pri ČZS govorili o težavah, ki se pojavljajo pri našem delu z mladimi. Na predlog, da bi skušali čebelarstvo uvrstiti med obvezne izbirne predmete v devetletki, smo oblikovali delovno skupino, ki bo pod vodstvom tajnika ČZS g. Milana Runtasa pripravila gradivo, potrebno za oblikovanje tehtnega predloga za uvedbo čebelarstva v šole. Predsedujoči je seznanil navzoče z zavrnitvijo predloga mentorjev, naj bi odličje Antona Janše I. stopnje pripadlo mentorju, ki to delo opravlja že več kot 25 let. Po precej burni razpravi smo se dogovorili, da se predlagatelj, komisija za krožke, občnemu zboru ČZS pritoži na sklep UO ČZS, ker utemeljitev zavrnitve po mnenju mentorjev nima stvarne podlage. Razpravljali smo še o potrdilih mentorjem, ki opravljajo dejavnost kot šolniki. Dogovorili smo se, da bomo vsem mentorjem, ki izpolnjujejo pogoje Zavoda za šolstvo, v skladu z njihovo zahtevo izdali ustrezna potrdila.

Pred koncem je predsedujoči navzoče opozoril, naj se pripravijo na pisanje v rubriko Za mlade po srcu v našem glasilu Slovenski čebelar in k temu spodbudijo tudi svoje varovance.

Franc Prezelj

ČLANARINA ČZS ZA LETO 2000

Članarino ČZS v višini 5.500.– SIT poravnajte pri vašem blagajniku društva najpozneje do konca januarja 2000. Članom, ki do tega roka ne bodo plačali članarine ČZS, bomo prenehali pošiljati »Slovenskega čebelarja«. Blagajniki društev so decembra prejeli članske izkaznice za vse, ki so plačali članarino ČZS, in so vam na razpolago.

ČZS

ZA MLADE PO SRCU

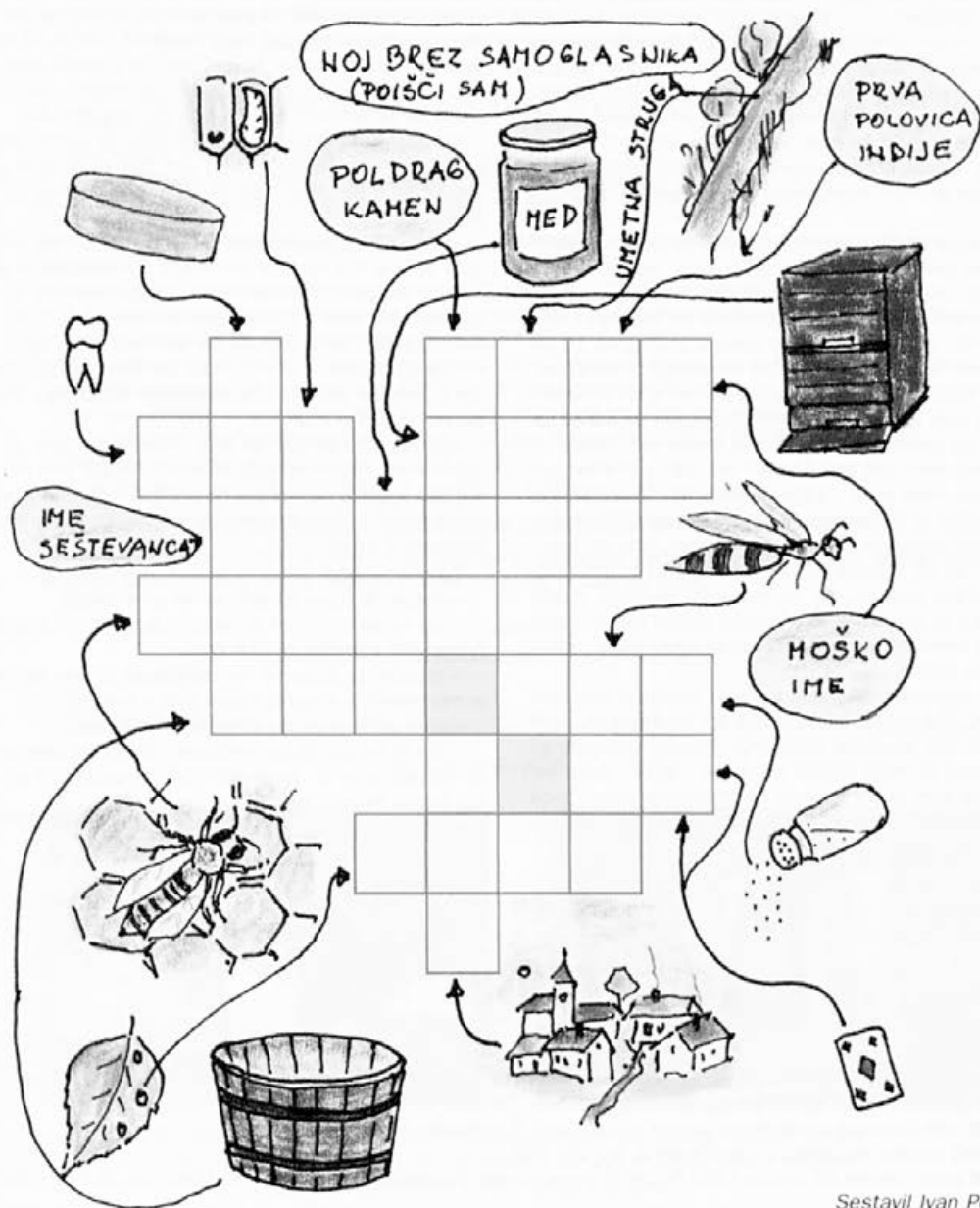
Slovenski čebelar je predvsem strokovna revija s 125-letno tradicijo. Prebiramo jo predvsem čebelarji, to pa smo povečini starejši ljudje. Da bi glasilo čebelarjev v večji meri pritegnilo mlade, želim, da bi bili v njem vsaj ena ali dve strani namenjeni lahkotnejši vsebini.

Naloga ni lahka. Bila bi uspešneje opravljena, če bi v glasilu objavljali prispevke učencev, dijakov ali študentov in drugih. V prispevkih naj bi opisali svo-

je videnje čebelarjenja, izkušnje s čebelami, dogodivščine in podobno.

Po mojem bi bilo dobro, če bi mentorji krožkov spodbudili svoje varovance, naj kaj napišejo ter napisano pošljejo uredniku. Prispevki bi lahko bili tudi risbice, stripi, šale in podobno.

Danes si vzemite čas in rešite objavljeno križanko. Naj vam čas ob njej hitro mine!



Sestavil Ivan Pehant



Izkušnje naših čebelarjev

MOJE IZKUŠNJE Z ZDRAVLJENJEM VAROZE

V zadnjem času več avtorjev navaja, da je treba varozo zatirati pozimi, ko v panju ni zalege. Priporočajo zatiranje z aerosolom, saj je to sredstvo proti varozi zelo učinkovito.

Po mojem prepričanju pa aerosola ni lahko vnesti v strnjeno zimsko gručo. Iz čebelarstva literature je znano, da pozimi iz gruče ne prodre niti ogljikov dioksid, ki ga čebele izdihavajo in povzročajo omamljanje čebel. Zato po mojem aerosol ne prodre v strnjeno zimsko gručo, ampak učinkuje samo na zunanje čebele, dvomljiva pa je tudi učinkovitost tega sredstva v globini gruče.

Na podlagi tega prepričanja sem se odločil razdreti zimsko gručo in jo zdraviti tudi v sami sredini.

Leta 1998 sem v začetku decembra, ko prevereno ni bilo več zalege, razpršil sredstvo po čebelah v zimski gruči. Za zdravljenje ene čebelje družine na 10 ulicah sem uporabil 0,6 kapljice hemovarja (amitraz) oz. 0,06 kapljice za zdravljenje čebel v eni ulici. Po enem tednu sem testno ponovil zdravljenje, ker pa odpad varoj ni bil omembe vreden, čebel nisem več zdravil.

Letos sem celo leto (moram priznati) s strahom pričakoval, kakšno bo zdravje mojih čebel. Vstavljal sem jim vložke za štetje naravno odpadlih varoj. Njihovo število celo sezono ni bilo omembe vredno, tako da nisem vedel, ali na čebelah res ni varoj ali test ni ustrezen. Pripravljen sem bil, da ob morebitni pretirani okužbi (kakšna je ta, nas je veterinarska služba vse leto zelo dobro obveščala) takoj ukrepam po priporočilih veterinarske službe.

Od avgusta naprej sem pozorno spremljal tudi moč družin. Ker so bile tako živahne kot že dolgo ne, sem opustil tudi jesensko zdravljanje. Prijatelji čebelarji so v bojzani za moje čebele zmajevali z glavo. Sredi novembra sem se že pripravil na zdravljenje čebel, toda ugotovil sem, da imajo še za pol dlani zalege, tako da

je zdravljenje odpadlo (čebele morajo biti popolnoma brez zalege). V začetku decembra sem ugotovil, da zalege ni več, zato sem v toplem dnevu (4. 12. 99), temperatura zraka je bila 5°C, po čebelah razpršil zdravilno sredstvo. Naslednji dan sem v sedmih panjih od 62. preštel odpadle varoje. Naštel sem jih približno 400 – 40, povprečno torej približno 180 na družino, dan pozneje pa še približno 8 odstotkov že odpadlih varoj.

Po enem tednu bom testne družine še enkrat poškrpil. Če odpadlih varoj ne bo več, bom te družine poškrpil še s perizinom, da preverim učinkovitost zdravila.

Tehnologija zdravljenja pa je naslednja. V 1 ml vode sem zmešal 0,6 kapljice hemovarja. Za škropljenje ulice sem porabil 0,1 ml raztopine. Z ročno svetilko sem ugotovil, kje sedi družina, prazne sate sem potisnil v stran, sate z zimsko gručo pa sem razmaknil za 2–3 cm (če se je dalo, tudi več) in po čebelah razpršil omejeno količino zdravila. Za zdravljenje 62 panjev sem porabil približno 2 uri.

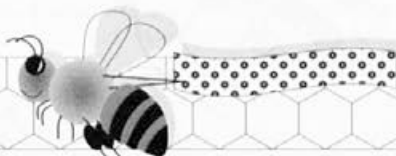
Upam, da bo zdravljenje tako uspešno kot lani, ko z njimi nisem imel nobenega dela več. Porabil sem manj kot 0,5 kapljice hemovarja na družino, približno 3 mg v enem letu in temu primerna je tudi količina neželenih ostankov v medu.

Če povzamem:

- čebele je treba zdraviti ko so brez zalege,
- po mojem mnenju zdravilo – aerosol ne doseže notranjosti strnjene zimske gruče,
- pozabiti je treba na nedotakljivost zimske gruče, jo razmakniti in zdravilo vnesti tudi v sredino,
- sicer šele enoletne izkušnje so odlične,
- glede na to, da se zajedavec do jeseni pomnoži za več kot stokrat, spomladi v čebelji družini ne sme biti skoraj nobene varoe.

Silvo Seražin

Mali oglasi



ODPRAVLJAMO varoo čebel z aparatom eko fog 2003, edina naprava s certifikatom ta hip. Tel. 041 365 650 ali 51.

PRODAM 17 rabljenih AŽ 10 S z vgrajenimi osmukalniki. Tel. 064 311 143 po 20.00 uri.

KUPIM mlin za mletje sladkorja ter prazne AŽ 10 S in 7 S prašilčke. Tel. 065 85 707.

UGODNO prodam kostanjev in cvetlični med. Tel. 061 891 131.

IŠČEM stare številke SČ za leta 1970 do 1973 in posamezne številke iz obdobja 1974 do 1985. Tel. 064 422 340, zvečer.



APIS M & D d.o.o.
MARKO DEBEVEC
ČUŽA 7
1360 VRHNIKA
tel., faks: (061)751-282

Odperto: ob delavnikih od 9.-12. in od 16.-18. ure, ob sobotah od 9. - 12. ure
PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH
KUHA VOŠČIN IN TAKOJŠNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE
PREVZEM VOŠČIN SAMO V PLASTIČNIH VREČAH DO 31. MARCA 2000
- N O V O ! -

- IZDELUJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMLJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM ZDRAVILNIH SREDSTEV
- APNENOGEL • NOSEMAGEL • STIMULANS • VAROGEL
- NA DEBELO IN DROBNO PRODAJAMO VSO ČEBELARSKO OPREMO
- NAROČENO BLAGO POŠLJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI

Vse čebelarje in čebelarstva družstva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti.

- V zvezi s tem imamo urejeno vso dokumentacijo in vse možnosti za izdelavo.
- Satnice izdelujemo z novimi sodobnimi stroji, velikost celic popolnoma ustreza naši kranjski čebeli.
- Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125°C.
- Priporočamo vam, da se za nakup satnic dogovorite v okviru čebelarskih društev (ugodnejša cena), po dogovoru pridemo po vosek tudi sami (če ga imate več kot 300 kg).
- Iz enega kilograma voska po dogovoru izdelamo od enajst do dvanajst AŽ satnic.
- Cene za predelavo voska v satnice so zelo ugodne, in sicer od 220 do 250 SIT za kilogram.
- Vosek odkupujemo po 600 do 700 SIT za kilogram.
- V zalogi imamo satnice, šestkrat vrtane, zbite in lepljene.

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC – **ČEBELARSTVO DEBEVEC, APIS M & D d.o.o., VRHNIKA**

Sprejemamo prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija lahko pri nas dobite čebelje družine na petih in sedmih satih.

– NOVO! –

PRVA POTUJOČA ČEBELARSKA TRGOVINA V SLOVENIJI

Vsem čebelarjem in kupcem želimo srečno, zdravo in medeno novo leto!



POZIMI IN SPOMLADI, KO ČEBELARSKA DRUŠTVA SKLICUJEJO OBČNE ZBORE,
ORGANIZIRAMO STROKOVNA PREDAVANJA IN NAKUP ČEBELARSKE OPREME
V POTUJOČI ČEBELARSKI TRGOVINI.

JOŽE RIHAR s.p.

*čebelarstvo in izdelava
čebelarške opreme*

Prepričajte se o kakovosti in ugodnih cenah naših izdelkov. Čebelarška društva obveščamo, da po dogovoru lahko pridemo tudi k njim in jim ponudimo naše izdelke in storitve.

JOŽE RIHAR, Gabrje 42
1356 Dobrova – tel./faks: 061/6341 106

- Izdelujemo žične matične rešetke za vse vrste panjev, čebelarške lopatke, plastične odtočne pipe, lovilce rojev (lesice), osemstna kasetna točila.
- Meljemo sladkor in izdelujemo sladkorne pogače po konkurenčnih cenah – prepričajte se!
- Pri nas dobite žico za žičenje, satnike (rogličene), testne mreže za lovljenje varoj, plastične razmike ...
- Izdelujemo satnice in kuhamo voščine.

ČEBELARSKA ZADRUGA

NEK  AR

Prodaja: **ANTON ŠVIGELJ**

Inf. pred 8. uro in po 20. uri po tel.

(061) 484 842

Novo Polje c. XI/17

Prevzem kozarcev in pokrovov vsak prvi in tretji torek.

Dodatne inf. **BORIS SERAŽIN** po tel.

(061) 159 08 94, (041) 728 119.

NOVO – Plastične ročke za krmljenje čebel s cevko 200 SIT/kos.

Kozarci za med velikosti:

720 ml	37,5 SIT/kos
paleta	35,5 SIT/kos

Kovinski pokrovi Twist OFF

fi 82 mm	15 SIT/kos
fi 66 mm	14 SIT/kos

Kartoni za kozarce 70 SIT/kos

Vreče za 200 l sode za shranjevanje medu 200 SIT/kos.

Vreče pošljemo tudi po povzetju.

PODJETJE METALIC, d.o.o., IZ LJUBLJANE PRODAJA APARATE EKO FOG 2003 ZA ZATIRANJE VAROE



CENIK APARATA in SESTAVNIH DELOV

- Cena aparata EKO FOG 2003 je 155.000 SIT in 19% DDV.
- Dozirna šoba 2.200 SIT in 19% DDV.
- Zaščitna šoba za dimljenje prašičkov je 500 SIT in 19% DDV.
- Dozator – »pištola« 55.000 SIT in 19% DDV.
- Ponujamo vam tudi zamegljevanje z EKO FOG 2003 po navodilih veterinarske službe.

Dodatne informacije lahko dobite po telefonu/faksu št. **061 – 482 220, GSM 041 718 743**, vsak dan od 7. do 20. ure.

Podrobnejše informacije lahko dobite pri nas.

RAKOVEC
GUNCELJSKA 28 a
1210 LJUBLJANA ŠENTVID
Telefon/faks: (061) 152 46 77



IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

IZDELUJEMO:

- točila za med z ročnim ali električnim pogonom
- kadilnike
- lovilce rojev AŽ, LR, smukalce cvetnega prahu 330/280, matičnice
- cedila za med - enojna in dvojna
- posode za med 30, 50, 80 l
- posode in stojala za odkrivanje satja
- čebelarski pribor (vilice, univerzalne klešče, klešče za satnike, matične klešče)
- opremo za panje (razstojšča AŽ 5 do 15 - nosilce matičnih rešetk, matične rešetke)
- matične rešetke haneman - LR sponke - zapahe- žico za žičenje satnikov.

NOVO! SMUKALCI ZA CVETNI PRAH

Cene so konkurenčne, se priporočamo!

NOVA knjiga uglednega profesorja dr. JOŽETA RIHARJA

VAROZA ČEBEL, četrta izpopolnjena izdaja

- **Avtor nam na podlagi spoznanj iz prakse in dognanj vodilnih svetovnih inštitutov prikazuje uspešno zatiranje Varroa jacobsoni. Opisane postopke zatiranja varoze lahko obvlada vsak vesten čebelar.**
- Knjigo sta pregledala in odlično ocenila znana slovenska veterinarja za področje čebelarstva: doc. dr. Aleš Gregorc z VF v Ljubljani in mag. Mira Jenko Rogelj iz Veterinarskega zavoda Slovenije.
- Cena knjige skupaj z davkom na dodano vrednost je 3.000 SIT.

Pošttnina ni vključena v ceno knjige. Na vsakih 30 naročenih knjig vam eno podarimo.

PANSAN d.o.o. LJUBLJANA, Rožna dolina XIX/2, telefon/faks: 061 128 11 36,

GSM 041 410-171 ali ČZS, Cankarjeva 3, Ljubljana, tel.: 061 121 79 40, faks: 061 1261 335

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo -Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Stajersko, Koroško in Primorsko- leta 1898. Izdaja ga Čebelarska zveza Slovenije, Cankarjeva 3, 1000 Ljubljana,

tel. (061) 121 79 40, uredništvo: 121 79 45 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: 12 61 335.

E-pošta: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, dipl. inž. arh. Marjan Debelak, prof. Janez Mihelič, dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, mag. Mira Jenko-Rogelj, dipl. inž. arh. Marjan Debelak, dr. Aleš Gregorc in dr. Janko Božič.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič, lektorica: prof. Nuša Radinja.

Letna naročnina za leto 2000 za nečlane je 6.600,00 SIT. Posamezna številka stane 500 SIT za člane oz. 600 SIT za nečlane skupaj z 8% DDV. Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar, je 5.500 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 50 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 100.000 SIT, v sredini 60.000 SIT, pol strani 30.000 SIT, četrt strani 14.000 SIT.

Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10%, za 6- do 10-kratno objavo 20%, za celoletno objavo 30%.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka žiro računa pri APP v Ljubljani je: 50100-678-48636, davčna številka: 81079435.

Priprava za tisk: Prepress d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Tone Tomšič d.d., Ljubljana.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak.

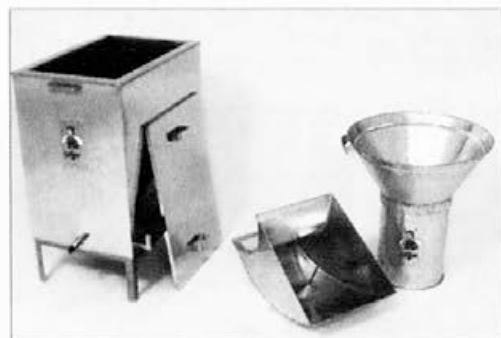
IŽDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA



- točila za med iz nerjaveče pločevine
- posode za med iz nerjaveče pločevine
- kuhalniki voščin in sončni topilniki
- razstojšča
- pribor za označevanje matic
- pribor za odkrivanje satja
- grlece medu
- zaščitna oprema (čebelarske obleke, rokavice, jopiči, klobuki)
- ves preostali čebelarski repromaterial
- modeli za vlivanje sveč

Logar

*Vsele božične praznike,
v letu 2000 pa vam
želimo velike zabavja
in osobne sreče!*



**NAROČENO BLAGO VAM
LAHKO DOSTAVIMO
S PAKETNO POŠTO**

Delovni čas:

Vsak dan od 8. do 12. ure
in od 15. do 18. ure,
ob sobotah od 9. do 12. ure

LOGAR TRADE, čebelarstvo, proizvodnja in trgovina, d.o.o.

Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel.: (064) 411 663, faks: (064) 411 499

e-mail: logar.trade@siol.net